

IGEHIRDETŐ

EGYHÁZI BESZÉDEK GYŰJTEMÉNYE

Kiadják

Révész János

ev. lelkész

Soltész Elemér

ref. lelkész

szerkesztők

Megjelenik havonként

Tartalom

<i>Szombati Szabó István: A háboruságban tűrők legyetek. — A háboru negyedik évének küszöbén</i>	345
<i>Szűcs József: Eljő az óra. — Mikor az utolsó harangot is hadba viszik</i>	352
<i>Beyer Fülöp: Jézus fájdalma és haragja. — Vasárnapi</i>	358
<i>Duszik Lajos: A lelki szegények. — Vasárnapi</i>	366
<i>Könyves Tóth Kálmán: A menekvő Lót. — Bűnbánati</i>	372
<i>Könyves Tóth Kálmán: Vegyetek gabonát. — Nyári urvaesorakor, szűk termés idején</i>	380
<i>Szombati Szabó István: Ez az én testem. — Nyári urvaesorakor, háboru idején</i>	388

Kiadóhivatal
Nagybánya
Hid-utca 19. sz.

Nánásy István
nyomása
Nagybánya

Egész évre 12 K
Félévre . . 6 K
Negyedévre 3 K

Előfizetőinkhez. A szeptemberi füzetben vasárnapi (alkalmi) beszédeket hozunk.

Erdélyi. Nem merjük közölni, mert attól tartunk, hogy valamelyik rosmájú kritikuskunk reávonatkoztatja *Pusztaföldvári*-nak a *Könyvujság* legfrissebb számában önmagától idézett frázisát: „... jól kicsépeelt nagy szalmakazal, amelyben értékes búzaszem csak elvétve található.“ Abból a textusból pár évvel ezelőtt sok szép búzaszemet kicsépeelt volt Lukácsy Imre (lásd IGEHIRDETŐ 1915. évi 6. füzet). Kár volna alkalmat adni az összehasonlításra, ami — félünk tőle — fölöttebb gyászos eredményre járna különben sok hévvel írott, kissé talán túl-virágos alkotására. — M. V. *Darvas.* F. Gy. *Szemlak.* Hamarosan levél megy. — H. Gy. Köszönjük. Ebből a fajtából van elég a fiókunkban. Átdolgozásnál az átdolgozandó beszédet jól kiválasztani nem utolsó dolog. — T. J. *Ksztpéter.* A kifejezett óhajtaást annyival inkább megszívleljük, mert a jelzett szempontot eddig sem hanyagoltuk el, vagy legalább is nem akartuk elhanyagolni. — D. G. *Kesehi.* Mi is szeretnők, ha az illetők mennél gyakrabban fölkeresnék folyóiratunkat dolgozataikkal. — B. K. *Kispulyon.* Jelentkezzék az O. R. L. E. pénztárnokánál (Futó András püspöki titkár, Debreczen).

Az IGEHIRDETŐ kiadóhivatalában kapható:

SOLTÉSZ JÁNOS

* * *

KONFIRMÁCIÓI KÁTÉ

REFORMÁTUS NÖVENDÉKEK SZÁMÁRA

* * *

Ötödik átdolgozott kiadás

* * *

Ára 24 fillér

— Legalább 10 példány megrendelésénél darabja 20 fillér. —

Mutatvány-példányt szívesen küldünk.

A HÁBORUSÁGBAN TŰRŐK LEGYETEK.

— A háboru negyedik évének küszöbén. —

Róm. 12, 12.

K. T! Elmult fölöttünk három keserves, véres év. És küszöbön áll már a világháboru negyedik esztendeje. A szívünk békesség után vágyik s tanakodva nézünk az égre: Meddig tart még az éjszaka? Mikor jó már fel a béke napja?

Feljő, mert föl kell egyszer jönnie. A halál munkája nem tarthat mindörökké s megkezdődik egyszer az élet, az ujjászületés munkája is. Mikor? E titokra Isten ajkán van még a felelet. Várjuk, mikor zendül meg szájából a menydörgésnek erejével a szó, amely tulharsogja majd az ágyuk csattogását: Én az élők Istene vagyok. Békesség legyen a földön.

Három év óta várjuk így, egyre olthatatlanabb szomjúsággal a békességet. Napok, hetek, hónapok, esztendők mulnak el fölöttünk vigasztalás, öröm, remény nélkül. Amit vártunk, mindhiába vártuk. Reménnyel oltogattuk a lelkünk szomjúságát s hiába volt. Egy-egy csalódással mindig súlyosabb lett vállunkon a kereszt.

Igy vártuk és várjuk már évek óta az idők fordulását. Egymás után peregték le az idő óráján a nagy ünnepek is. Reményeket fűztünk hozzájuk. Hátha a karácson, a békességnek ünnepe, hátha Nagypéntek, a szenvedésnek fekete napja, óh hátha a husvét, a diadalmaskodó élet ragyogó vasárnapja, hátha a pünköst, a világot ujjászülő szent Léleknek ereje hozza el a várvavárt békességet? És nem hozta el egyik sem. A békét földi kezek rabolták ki a világ szívéből. A békét földi kezeknek kell

majd visszaadni is. Majd, majd, ha azok a véres, kemény öklök elfáradnak, meglankadnak egyszer; majd, ha azok a véres, kemény kezek kiejtik a fegyvert egyszer; majd, ha azok a gyilkolásban kifáradt kezek megernyedve imára, esdeklő, könyörgő, bűnbocsánatot kérő imádságra kulcsolódnak egyszer a mindenható Isten előtt, akinek a neve: szeretet, akinek a törvénye: megbocsátás.

És addig? Hozzon bármit az idő, addig tűrjétek, testvéreim; imádkozzatok és zúgolódás nélkül reménykedjétek, amint az apostol ajánlja a fölolvastott szent igékben, míg a türelem könyei és az imádság melege megérleli e boldogtalan világ számára a három véres esztendő nyarába vetett ember-reménység gyümölcsét: a békeséget.

*

A háboruságban tűrők legyetek. Ezt ajánlja Pál a rómabeliekhez intézett levelében a Krisztus vérével megváltottaknak. Tűrők legyetek, mondom nektek Pál apostol szavaival én is. Tűrni keresztyén erény és akinek hite van a jó Istenben, az tűrni is tud határtalanul. „Mert — mint ahogy a költő mondja — szegénynek drága kincs a hit; tűrni és remélni megtanít s néki, míg a sír rá nem lehell: mindig tűrni és remélni kell“ (Arany). A szenvedésekben türelmes Jézus Krisztus is így hívogatja magához a követőit: aki engem követni akar, vegye föl az ő keresztyét és úgy kövessen engem. Az én terhem könnyű, az én igám gyönyörűsége, mondja a názáreti Mester.

Vegyétek föl hát, vagy ha már viselitek, viseljétek zúgolódás nélkül a türelem igáját és menjétek az úton Krisztusotok után. Aki őt akarja követni, annak útja kálváriákon vezet keresztül, de bizonyosan keresztülvezet rajtok.

Ha nem tanított volna meg eddig, *most* tanítson hát meg a Jézus példája türelemre. Mert ő tűrt, igen, szenvedett és tűrt sokat. Többet, mint amennyit emberi fogalmakkal képesek vagyunk elképzelni. Éhezettek-é ti? Ő éhezett. Szomjuhozottak-é ti? Ő szomjuhozott. Voltatok-é ruhátalanok és hajléktalanok, voltatok-é üldözöttek, gyaláztak és megvetettek? Ő az volt. Átkoztak-e már tite-

ket és csúfoltak-é, akiket szerettetek? Őt igen. Meghurczolt és leköpdösött-é már titeket az elvakult tömeg? Őt igen. Állottatok-é igaztalanul pellengéren, hurczoltak-é ártatlanul törvénytevőtől törvénytevő elé? Őt igen. Sajgott-e már a testetek korbácsütések alatt? Vérezte-é fejeteiket töviskoszorú? Az övét igen. Árultak-e már el titeket azok, akiket szerettetek s tagadtak-é meg és hagytak-é cserben olyanok, akikért életet voltatok áldozni készek? Nem, ugye nem? De őt igen. Ő a maga halála eszközét, a súlyos keresztfát gyöngé teste roskadozásával vitte föl a Golgotára. Ő meghalt a kereszten, rablók, tolvajok, gyilkosok meggyalázó halálnemével két lator között, a népsokaság gúnyjainak és hangos nevetgélésének kíséretében. S minden panasza ennyi volt csak: Atyám, ha lehetséges, muljék el tőlem e keserű pohár; mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te akarod . . . Ő a szenvedések között vallotta éppen önmagáról: én szelid és alázatos szívű vagyok.

Testvéreim! Hát nem tudna-é titeket megtanítani türelemre élete példájával a názáreti Jézus?

Tudom, egy-egy kételkedő, egy-egy ellenvető gondolat megszólal bennetek és azt mondja: Krisztusnak könnyű volt a szenvedés is, a türelem is, mert ő Isten Fia volt s volt ereje diadalmaskodni a szenvedés és a halál fölött. De én? Én csak erőtlen, gyöngé ember vagyok . . .

Hát Pál apostol? Mit szenvedett és mit túrt el ő? Maga mondja: ha valaki valami dologgal bátran dicsekedhetik, én bátran dicsekedhetem, *több fáradság, több vereség, több börtön, gyakorta való halálos veszedelem által. A zsidóktól ötször kaptam negyvenet egy híján. Háromszor megostoroztak, egyszer megköveztek, háromszor hajótörést szenvedtem, éjt-napot a mélységben töltöttem; gyakorta való utazásban, veszedelemben folyóvizeken, rablók között, népem között, pogányok között, veszedelemben városban, pusztában, tengeren . . . Fáradságban és nyomorúságban, éhségben és szomjúságban, hidegben és mezítelenségben . . . Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék?* (2. Kor. 11, 23—27. 29.) S ki az közöttetek, testvéreim, aki a szenvedések

és nyomorúságok ilyen sorozatával tudhatna dicsekedni? S ki az közöttetek, aki a szenvedéseiért nem panaszkodik, hanem dicsekedni és hálálkodni tudna, mint Pál? Nos, Pál pedig ember vott, olyan mint ti, anyától született gyöngye ember. És ez a szenvedések malmában összeőrölt ember azt mondja tinéktek, hogy a nyomorúságban, a háborúságban tőrök legyetek. Ez a nyomorúságok között elcsigázott ember, a szenvedések hőse, nem zúgolódik és nem panaszkodik, hanem csodás bizonyoságtételre nyitja ajkát: *Áldott az Isten, az irgalmasságnak Atyja és minden vigasztalásnak Istene, aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk bármely nyomorúságba esetteket* (2. Kor. 1, 3. 4.).

Mi a ti nyomorúságotok, mi a ti szenvedésetek ehhez képest? A drágaság nehéz súlya alatt görnyedeztek? Szükséget láttok ételben és italban? Aggodalmaskodtok a következő napok gondja miatt? Rémit a bizonytalan jövő bizonytalansága? Aggaszt és keserít a megélhetés csaknem elviselhetetlen nehézsége? Nézzetek hátra, nézzetek vissza a múltba. Ott láttok magatoknál nagyobb szenvedőket, jobban megpróbáltakat, de akiknek erős hite bizonyosság lett afelől, hogy akik az Istenben bíznak, azoknak minden egyaránt javokra van; azoknak erejük megújul, szárnyaik nőnek, mint a sasoknak, futnak és nem fáradnak el, nem lankadnak meg soha!

Vagy ha elég oknak vélitek az Isten ellen való zúgolódásra, a panaszra és a türelmetlenségre sorsotok mostohaságát, a drágaságot, a szükséget, az inséget, a nyomort, a megélhetés nehézségeit: mit szóljanak akkor azok, akik tiértetek szenvednek? Mit szóljanak azok, akik három éve már ott fent az orosz sikokon, vagy ott lent az Isonzó-vidék véres kősvatagjain hordoznak a tiéteknél ezerszerre súlyosabb keresztet? Mit szóljanak a katonák, ezek az embernél ma már nagyobb, több emberek, ezek a véres mártíromságban fölmagasztosult, a szenvedések tüzeiben jobbá, igazabbá vált fegyveres vértanúk? Mit szóljanak? Hörgő sóhajtások közt szitkaikkal káromolják-e az életet, a világot, az embert; vagy megnyugodjanak? Vé-

res szavakat dobáljanak-é az ég felé; vagy békén tūrjenek? Mi a ti háborúságotok az övékhez képest? Mi a ti szenvedésetek az ő szenvedésükhöz mérve? Mit szenvedtek ti, akik ha nehéz munka és nehéz gondok közepette is, mégis puha ágyon, puha párnára nyugodtan hajthatjátok le esténkint fáradt fejeteket? S mit szenvednek ők, akiknek kemény kő a fejök alja, fehér hó, hideg szél, sűrű eső a takarójok, akiknek nem adnak sem a napok, sem az éjszakák nyugodt pihenést, egy órai boldog álmot? Mit szenvedtek ti, akik itthonn védett hajlék ölében félelmeik és rettegések nélkül fogyaszthatjátok el a mindennapi szegényes ebédet? S mit szenvednek ők, akik éhséget és szomjúságot tūrve, gyöngén, roskadtan, elcsigázva, lázban égve, vagy fázva, ágyuk rettentő tüzében állva éjjel-nappal, halálfélelmek között esznek . . . amikor éppen tudnak. Mit szenvedtek ti, akiknek a szívében még ott ég-lobog egy távoli jobb jövő reménye, amely elcsitítja ajkatokon a panaszkodást? S mit szenvednek ők, akik odalent, a sziklába robbantott, esővízzel telt lövészárkokban ülve, didergik át a gyötrelmes napokat s még gyötrelmesebb éjszakákat, minden perczre várva az iszonyu halált? Mit szenvedtek ti, akik előtt biztosítva áll az élet, a boldog, a szép, gyönyörű, mindennél drágább élet? S mit szenvednek ők, akiknek egyetlen reményök, egyetlen kilátásuk van csupán: a halál? Mit szenvedtek ti, akiknek napi gondjaitok mellett a mindennapi örömet és szórakozást mégis csak megadja szerencsés sorsotok s az élet? S mit szenvednek, mit élnek át naponkint, óránkint, perczenkint azok, akiknek odakünt a frontokon, ragyogó szemökről a szenvedés letépte a mosolyt, kioltotta az öröm tüzét; akiknek nemrégén még piros, üde arczokról a halál fenyegetése lesápasztotta a pirt, a fiatalságot, akik tegnap még husz éves gyermekek voltak s ma megöszülve, megsápadva, ránczos arcczal, barázdás homlokkal járnak ott a földi pokol gyötrelmekkel kikövezett útját? . . . Ki tudná fölsorolni az ő szenvedéseiket? Van-é ajk, van-é nyelv, hol vannak szavak, amelyekkel megrajzolhatná a képzelet a szenvedésnek azt a valóságát, amelyet ők élnek át, mikor a gránátok zápor mód hullanak, mikor resz-

ketnek a hegyek és a völgyek az ágyuk dörgésétől; mikor halomra hull — mint éles kasza alatt a gyenge sarjú — a drága emberélet; mikor kimerednek a szemek és elsápad az arcz, mikor az örület hamarabb gyűjtja meg az agyvelő rostjait, mintsem a halál kiolthatná a szívekben az életremény utolsó pislogó szikráját; mikor széttépett embertestek szállonganak a levegőben s elszakított fejek, lábak és karok röpködnek a föld felett; mikor a halál nótáját dalolja a tiz-husz szörnyű sebből vérző haldoklók hörgése; mikor . . . De ki tudná elmondani azt a sok „mikor“-t? Ki tudná megmérni a földi szenvedésnek ezt a határtalanságát? Csak az, aki marékkaal méri meg a tengert s egyenkint meg tudja számolni a földnek homokszemeit.

Mi a ti minden szenvedésetek azok szenvedéséhez képest, akik odakint a ti jobb jövőtökért halnak ezerszeres halállal? Nézzetek hát reájok és vegyetek tőlük példát. Azok tűrők a háborúságban; tűrők a szenvedésben is. Azoknak egy bizodalruk van csak: az Isten. Egy reménységük: a béke. És egyetlen vágyuk: az élet, amelyért imádkoznak. És panasz nélkül, zúgolódás nélkül tűrnek minden szenvedést, az életért, az egyetlen, szép, diadalmas életért. És várnak és tűrnek békén, jó reménységgel, testöket a jó Istenbe vetett reménység és hit paizsába öltöztetve föl. És bíznak és várnak, hogy jönni fog egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez a világ szenvedő millióinak ajkán mindenütt az ég alatt. Ők igazán érzik szívükben, amit Pál apostol mondott: *Mindezideig éhezünk is, szomjúhozunk is, bujdosunk is, fáradozunk is, tulajdon kezünkkel munkálkodván; ha háborúságot szenvedünk, békességgel tűrjük; ha gyaláztatunk, könyörgünk; szinte a világ szeméttjévé lettünk, mindeneknek sőpredékévé.* (1. Kor. 4, 11—13.). De ők elmondhatják magukról az apostol szavaival azt is, hogy az Isten őket mintegy halálra szántakul állította oda, látványossággul a világnak, az angyaloknak és az embereknek (1. Kor. 4, 9.).

És ti, testvéreim, hát ti? A ti fiaitok, testvéreitek, apáitok csudája lettek a világnak és az embereknek a szenvedésben és a türelemben. Nem éreznétek-é megszé-

gyenítőnek minden panaszt, minden zúgolódást, amely ajkatokat elhagyja, a biztosságban levő élet kisebbszerű nyomorúságai miatt? Az ő hallgatásuk előtt némuljon el a ti panaszkodásotok, mint ahogy a ti szenvedéseitek elenyésznek az ő szenvedéseik mellett. Tanuljatok meg tűrni türelemmel, bízni bizalommal és várni Isten jóságába és igazságába vetett erős hittel. Nem tarthat már soká a világ szenvedése! Ne fájjon tinéktek fölöttébb az élet mindennapi apró, vagy nagyobb gondja. Van még a kenyérnél jobb táplálék: a remény. Van még a földön a pénznel nagyobb erő: a hit. Van még a földön a vagyonnál, gazdagságnál, rakott boltnál nagyobb vagyon: az élet!

Az Isten jó. Az Isten gondot visel. „Egy kis bajt nem győznél-e meg? Hogy tántoríthatna ez meg?” (93. dics. 2. v.) Tűrjétek és reméljétek. A reménység nem ségyenít meg; a türelem pedig kapu a boldogság felé. Boldogok, akik tűrnek, mert a szenvedésben is övék a menyneknek országa.

Amen.

SZOMBATI SZABÓ ISTVÁN.

ELJŐ AZ ÓRA.

— Mikor az utolsó harangot is hadba viszik. —

Ján. 5, 28. *Eljő az óra . . . meghallják az ő szavát.*

Alapigénk szavai vonatkoznak elsősorban a halottaikból föltámadottakra.

De vonatkoznak a lelki halálból való fölébredésre is.

Ez a fölébredés be fog következni még ezen a földön. Még e földi világban is eljő az óra, melyben mindazok meghallják az Úrnak szavát — mert meg *kell* hallaniok — akik a lelki halál koporsójában vannak. Eljő az óra, mint kikerülhetetlen kényszerűség, mellőzhetetlen parancs: ezzel szemben játéknak helye nem lesz; jaj annak, aki játszani mer az üdvösség dolgaival.

Boldogok, akik lelki javaik fölött hűséges vigyázásban, ébren várják az ő Uroknak szavát. De a rest, tunya szolgát is fölkelti gazdája. Fölkelti bizonyosan. A vigyázás idejét el lehet ugyan aludni, a munkát meg lehet csalni, ha a lelkiismeretlenség nem érzi magán a gazda vigyázó szemeit. De mégsem lehet elkerülni az ébredést. A szolga nem parancsolhatja urának: ne jöjjön. Azt sem szabhatja meg: mikor jöjjön. Engedelmeskednie kell ura parancsának, akármilyen kényelmetlennek találja is a fölébredést.

De talán minek fölkelni előre? Minek ébren vigyázni folyton? Ha egyszer ugyanis csak föl *kell* ébredni. Fölébreszt az Úrnak szava. Így is, úgy is meg *kell* hallani a gazda parancsát.

Sokan teszik ezt a kifogást életük vezérfonalául. Még többen vallják és követik majdnem öntudatlanul. Sok szomorú jelenség erről a fölfogásról tesz szomorú vallomást.

Tömérdék emberi élet minden közönyössége, sok lélekben a hitélet teljes hiánya, a belső, lelki ember elsorvadása, tömérdék hitvány cselekedet.

Az okoskodás azonban nem háritja el senkiről a felelősség súlyát.

Aki az okoskodások birodalmában akar mentőeszközt találni: gondolja el inkább a jutalom és büntetés között való nagy különbséget. Okoskodások, számítások kellenek? Nem elég a becsület, kötelesség, lelkiismeret szava, nem elég az Isten parancsa, hogy mindezekért magukért kövessék a jót? Vesd össze hát: melyik jobb? Hallani folyton és nem téveszteni az Urnak szavát és utoljára jutalmazó ítéletét az életre? Vagy fölriadni majd a lelki halál koporsójából és menthetetlenül a kárhozatra esni?

Eljő az óra . . . Meghallják az ő szavát . . . A helyzet kivételes komolysága rejlik abban, hogy ezt a fölébredést nem követheti újra a tovább-alvás. Akit az Urnak szava fölébreszt, az nem fordulhat a másik oldalára. Nem is zúgolódhatik: ugyan miért háborgatják? Akik a koporsóból kelnek ki az Ur szavára, mennek az örök életre, vagy a kárhozatra. Akik ez életben igazán meghallják az ő szavát, azok fölébrednek a lelki halál koporsójából és nem térnek vissza újra a lelki halálba. Tehát semmiképen sem alusznak tovább.

Eljő az óra . . . Ha soha nem hallja is meg valaki az Urnak szavát, egyszer bizonyosan meg kell hallania. Gondoljunk az utolsó órára. A megdöbbenően komoly pillanatra, mikor a földiektől válnunk kell. Bezárhatja valaki egy életen keresztül fülét, szívét az Ur szava előtt. De nem teheti, hogy amaz utolsó hívó szóatra süket maradjon, vagy elrejtőzzék. Indulnia kell, hogy az ítélet trónja előtt legyen kinos ébredése. Késő ébredés, késő bánat!

Ettől akar megmenteni minket az isteni kegyelem. Azt akarja velünk, hogy idejében meghalljuk szavát e földi életben. Sőt azt akarja, hogy mindig halljuk és soha ne tévesszük. Ne, még a világ bármily zürzavaros, bántó, kínzó, véres lármája közt sem.

Eljő az óra . . . Meghallják az Ur szavát . . . Áldás rejlik ez ígéletben. Üdvözítőnk nemcsak a pillanat-

nyi események szűk körét fogta át tekintetével. Meglátta az emberi lét isteni értelmét. *Mindazok, akik a koporsóban vannak, meghallják az ő szavát és kijönnek; akik a jót cselekedték, az élet föltámadására; akik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat föltámadására.* És ez a mélységet, magasságot együtt magában foglaló isteni rendelkezés a földi életet van hivatva széppé, boldoggá, tökéletessé tenni. Az emberiség célját, rendeltetését úgy éri el, hivatásának magaslatára az ember úgy emelkedik, ha nem vonja ki magát ez isteni nevelés hatása alól. Jézusunk szájából ezeket így megértve ki lesz olyan okatlan, hogy elszakítsa azt az aranyfonalat, mely őt e földi élet szövevényein, veszélyes útvesztőin keresztül Istennel, az élet forrásával összeköti, végre hozzá vezet? Istennel lenni mindennél jobb! Az ő szavát hallani az élet igazi boldogsága. Nagy áldás rejlik tehát abban az isteni célban, hogy el kell jönni az órának, melyben meghallják az Ur szavát mindazok, kik a lelki halál koporsójában vannak.

Eljő az óra . . . Meghalljátok az ő szavát . . .

De itt nekünk is mélyebbre kell tekintenünk. Nem elég csak a fölszin látszatát vizsgálnunk. Aszály elszarítja, jég elveri a vetést. Ez lehet a jelennek szomorú tapasztalata. De mégis csak fölszin. Alább, a fölszinen alul, a jövődönnek új, dús, termékeny talaja készül kifejtteni minden gazdagságát. Aki tud türelemmel munkálkodni, várván az Ur szabadítását: még részesül ebből a gazdag termésemből is. Balgatagul cselekednél, azt mondván: nem szántom föl, nem vetem be többet azt a földet, maradjon használatlanul. Sok-sok áldástól fosztanád meg magadat. Elmégy sokszor a világnak egy-egy szomorú jelensége mellett. A lelki romlás jeleivel találkozol. Szomorúan állapítod meg: az Urnak szavát alig van, aki meghallaná. Nézz körül, vizsgálódjál a Jézus-nyújtotta lelki nézőpontok tökéletes magaslatáról. Ámulva tapasztalod, hogy ég és föld elmulhat, de az ő beszédei semmiképen el nem mulnak (Máté 24, 35.). Adj hitelt a fölszin látszatának, a pillanat megtévesztő álbizonyosságainak: te is a reményvesztett, vagy az Ur szavát készakarva nem halló emberek lejtőjére jutsz. Megfosztod magadat egy mindennél boldogítóbb tudat áldásaitól.

Eljő az óra . . . Meghallják az ő szavát. Észreveszitek-e ez igék komoly tanuságait most, mikor ezeket lélekbevágó külső jelek is segítenek szívünk táblájára vésni? Mert ime: külső jelek is állanak előttünk. Hadba vonultak utolsó harangjaink. A nagy világégésben ezek is el fognak olvadni. El fognak égni, mint annyi sok minden, ami csupán földi érték.

Mi nehéz szívvel veszünk búcsut utolsó harangunktól. Szeretnők meghallani a béke. angyalának szárnyasuho-gását. És meg kellett hallanunk harangunk utolsó kondulását.

Ne feledjük azonban, hogy itt is csak földi értékről van szó: olyan értékről, mely mulandó; ha elvész, pótolható; ha nincs, nélkülözhető. Mert itt is igazak Üdvözítőnk igéi: *A lélek az, ami megelevenít* (Ján. 6, 63.).

A harang az istentiszteletnek nem lényeges hozzátartozója. A hitbuzgóságnak nem forrása; csak külső eszköz; hasznos és szép jeladó eszköz a buzgóság gyakorlására.

Ahol nincs még a léleknek igazi buzgósága: ott a harang szava nem képes azt megteremteni. Nem a harangok hozzák létre a hitbuzgóságot, hanem a hitbuzgóság létesíti a harangokat.

A lélek Istenhez vágyó, elevenítő ereje nélkül a harangok is csak zengő-bongó, de holt eszközök.

Ezt eléggé tapasztalhattuk a jelenkorban.

Harangok úgyszólván mindenütt voltak, de igazi buzgó lélek csak kevés volt. A harangok szavát hallhatta minden lélek, de csak kevesen hallották meg. Sokkal többen aludtak tovább a lelki halál koporsójában.

Ellenben nézzük az első keresztyéneket. Vagy nézzük a reformáció legelső hiveit. Nekik nem voltak harangjaik. Mégis meg tudták találni mindennap a közös istentisztelet helyeit. Magas, égre mutató tornyokból harangok fenséges ébresztő szava őket nem hívogatta. Sőt nagyon sokszor — az üldözések miatt — titokban kellett tartaniok istentiszteletük helyét és idejét, Mégis meg tudtak jelenni kellő időben és kellő helyen.

Ne úgy tekintsük tehát tőlünk búcsut vett harangjainkat, mint amelyek pótolhatatlanok, vagy nélkülözhetetlenek volnának.

Azért imádkozzunk, hogy Istenünk az ő szent Lelkét el ne vegye tőlünk.

És tekintsük Istennek intő, figyelmeztető jeléül ezt a mai időt. Figyelmeztetőül, hogy *eljő az óra . . . meg kell hallania mindenkinek az Ur szavát*. Ha eddig sokan nem hallották meg harangok mellett sem: ezután meg kell hallaniok harangok nélkül is.

Ne gondolja senki, hogy az Urnak szavával örökké úgy lehet tenni, mint tettek sokan a harangok szavával, amit sem télen, sem nyáron, sem jóban, sem roszban, sem bőségben, sem inségben soha meg nem hallottak.

Mert legyünk rá elkészülve, hogy az Urnak szavát jobban meg kell hallanunk ezután, mikor már nem lesz, mint eddig, mikor még volt templomba hívó harangszó.

Igy készít minket Istenünk szent céljaira és ki merné állítani, hogy ez neki lehetetlen?

Aki a szemet teremtette, avagy nem látott-e mindeneket? (Zsolt. 94, 9.) Aki föltámasztja a halottakat az ő poraiból, nem ébresztheti-é föl mindazokat, kik élvén halottak, mert lelki halál koporsójában szunnyadnak?

Eljő az óra . . . Hallja meg mindenki az Ur szavát. Hallja meg, ha nem hall is harangszót. Sőt annál inkább hallja meg. Isten nem azért hozta ránk ezt a helyzetet, hogy a templom elkerülésére tanítson. Sőt inkább azért, hogy az ő hívó szavát harangok figyelmeztetése nélkül is tanuljuk meghallani. Aki megérti Istennek intő szavát; az nem fogja templomkerülésre ürügyül használni a harangszó hiányát; nem fogja önnön lelkét megcsalni aféle képtelenséggel: Nem mehetek, hiszen nem hallok harangszót.

Gyönyörű emberi művek a harangok. Egy jól készült haragnak hangját semmi más eszköz pótolni nem tudja. És képzeljük el azokat a gyönyörű harangjátékokat, melyek külföldön, régi, híres, nagy templomok tornyaiból hallhatók. Számos kisebb harangok úgy vannak berendezve, hogy arra szolgáló gépezet beigazításával egy-egy énekdallamot szépen eljátszanak. Valami fölséges lehet, mikor templomba harangozás idején a toronyból harangok ércnyelvén hangzik az aznapi ének. Például ez a zsoltár:

Adjatok hálát az Istennek, imádkozzatok szent nevének!
Vagy ez: Én fiaim jertek, hallgassatok beszédemre, megtanítlak szent életre, hogy Istent féljétek!

De ugyebár, aki a lelki halál koporsójában alussza kárhozatos álmait, annak ez is hiába szólna?

Ellenben, aki meghallja az Ur szavát, az el tudott jönni Istent imádni az egyszerű harangszóra is; meg majd el tud jönni, ha harangszót nem hall is.

Az igazi buzgóságnak lelke maradjon és éljen közöttünk, akkor lesznek ismét harangjaink, ha a vihar lecsendesül; lesz buzgó istentiszteletünk addig is, a legnagyobb vész idején is.

És ha te meghallod, lelkedben folyton hallod még itt e földön az Urnak szavát: az lesz tenéked a legszebb harangszó.

Amen.

SZÜCS JÓZSEF.

*J Volt-e oka f. ad arn, h. megismere Jeruzsalmat? e' Il van-e oka
arri, hogy most ^{meg.} ~~h. meg~~ ~~felismeri~~ meg bennünket, a' ő népet ismeri?*

JÉZUS FÁJDALMA ÉS HARAGJA.

— Vasárnapi. —

Luk. 19, 41—48.

A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt. Az övéi közé jöve és az övéi nem fogadák be őt: e szavakkal jellemezte János, evangéliomának bekezdésében Jézusnak, a testté lett Igének szomorú sorsát.

Senki úgy nem szerette Izrael népet, mint Jézus, senki nem érezte át úgy Izrael népének igazi rendeltetését, hogy a nagy Isten országának törzse legyen, mint ő. Ezért fáradozott három éven át, hogy maga köré gyűjtve ezt a népet, Isten országa számára nevelje. Három évi fáradozásának gyümölcse pedig csupán egy diszes bevonulás volt Jerusálembe és azután . . . a keresztfá. Oly szent törekvés; ily keserű jutalom! Bizony, szomorú sors.

De hát csoda-é? A nép vezérei után indul. A zsidó nép hivatásos vezérei ott ültek Jerusálemben és a vallás külsőségeit gyakorolták. Bemutatták az áldozatot a népért, elélték gazdag, fényes jövedelmüket és amennyire lehetett, nagyobbították is azt. Magában a templom udvarában nagy vásárt csaptak: ott adták drága pénzen az áldozati állatokat s cserélték ki nagy haszonnal a közforgalmi pénzt szent pénzzel, melyben a templomadót le kellett fizetni. Ők a templomot latrok barlangjává tették. Ezért Jézus haragudott reájok.

A nem hivatásos vezérek, az alá és fel járó farizeus rabbik pedig egy dicső zsidó messiási ország vázolásával idegen-gyűlöletre, különösen a rómaiak ellen való gyűlöletre izgatták a népet, ezáltal a jövő nagy lázadást készí-

tették elő, mely csak Jerusálem pusztulásával végződhetett. Ez Jézusnak fájt, mert nagyon szerette az ő népét.

A Megváltó közeledik a városhoz; látja fényes kupoláit, amelyek leromboltatnak s fájdalommal erőt vesz lelkén és könyekre fakad. Bemegy a városba, bemegy a templomba, ott hallja a vásári zajt: lelkén erőt vesz haragja és kikergeti a templomból azokat, akik ott adnak és vesznek vala. Óh, mert nagyon, nagyon szerette népét.

Ez a mai napra rendelt és az imént fölolvastott szent leczke tartalma.

K. A! Jézus szeretetéből egy fénysugár jut nekünk is, késő utódoknak. Mert amikor Jerusálem romlásán sír, a mi romlásunkon is sír és amikor Izrael népe vezéreire haragszik, a mi hamis vezéreinkre is haragszik ő.

Lehet, hogy mikor a keresztyén egyház e vasárnapra rendelte az imént fölolvastott igéket szent leczkéül, akkor leginkább a történeti megemlékezés irányította. Tegnapelőtt — augusztus 10-én — volt Jerusálem pusztulásának évfordulója. De nekünk ma nem Jerusálem pusztulása fáj, hanem a mi romlásunk és a mi gonoszságunk árt. Ezért ma nem az elpusztult Jerusálemen kesergünk, de érezzük Jézus érettünk való fájdalmát és Jézus ellenünk való haragját. Így elmélkedünk ma szent leczkénkről.

Elmélkedésünk tárgya:

Jézus fájdalommal és haragja.

1.

Lássuk először Jézus *fájdalmát*.

Igy olvassuk alapigénkben: *És mikor közeledett, látván a várost, síra azon*. Ha nem olvasnók a szent Írásban, talán el el sem hinnők. Jézus látszóan diadalünnepet ül. Három évi fáradozásának gyümölcsét szedi le.

És mégis, *mikor közeledett, látván a várost, síra azon*. Nemde különös ez? Más a diadal mámorában megittasult volna, ő pedig síra; nem örömtől, hanem fájdalomtól. Óh igen, mert tudta, hogy mindez csak lidércfény, mely csakhamar eltűnik. Jerusálemben fölemelik trónjára: trónusa a keresztfá, királyi koronája a töviskoszoru.

Ámde ő nem a maga baján síránkozott, hanem az fájt néki, hogy halála megpecsételi Jerusálem szörnyű pusztulását. Nagyon boldogtalan volt ez a nép. Külsőképen is szerencsétlen. Kettős járom nehezedett rá: a római járom és Heródes király fiainak zsarnoksága. Még nagyobb belső világának sötétsége. Magasztos rendeltetését ez a nép éppenséggel nem tudta megérteni. Sajátságos kereső, kutató volt ez a korszak a pogányok között. Egymás után jöttek az új meg új bölcsek, kik más és más képeket állítottak föl a helyes életről, a jövőről és mindegyiknek akadt számtalan követője. Voltak, akik napkeletről és napnyugatról jöttek és leültek Ábrahámmal az Isten országába. Ez volt az idők teljessége. Ez volt az az idő, amikor Izrael régi hivatását, hogy legyen a pogányok világossága, hogy vezesse a pogányokat az Isten szolgálatába, leginkább teljesíthette volna.

De Izrael vak volt, nem ismerte föl azokat, amelyek az ő békességére valók. Főlemelő szeretet helyett csak idegen-gyűlölet élt a zsidók szívében. Ekkor egészítették ki a farizeusok a régi parancsolatot — *szeresd felebarátodat* — azzal: *és gyűlöljed ellenségedet*. Idegen-gyűlöleténél még nagyobb volt Izraelnek önzése. Istent teljesen magának kötötte le. A Sinai-hegyen kötött szövetséget úgy értelmezte, hogy Isten csak őt áldhatja meg, hogy Isten segítségül jön néki idegen-gyűlöletében. A Messiást küldi s vele angyali seregeket, hogy a két tenger közt élő Mágógot — Rómát — megsemmisítsék; hogy azután az egész világot meghódítsák.

És ezt a Zsidóországot nevezték Izrael fiai Isten országának. Elfelejtkeztek az első Jónásról, ki által Isten hirdeté, hogy Ninivét is ő plántálta és nem akarták fölismerni a második Jónást, ki által hirdette Isten, hogy ő mindenkinek szerető mennyei Atyja, ki azt akarja, hogy egy ember se vesszen el; ki valóban az egész föld minden népét az ő — és nem a zsidók — országába akarja meghívni. Ezt a második Jónást, Jézus Krisztust nem ismerték föl, hiába jött a törvény teljességével, szeretetének teljes melegével. Sőt halálra ítélték. Ámde ezáltal nem a Jézus sorsát, hanem Jerusálem sorsát pecsételték

most megfordítottam
a szöveget, s a régi
szöveg s a zsidókat

meg. Jerusálemnek el kellett buknia. El kellett jönnie az időnek, mikor a folyton szított idegengyűlölet miatt a zsidó nép okvetlenül lázadásokban tör ki. És akkor a nép Istentől magára hagyatva, szétzúzatik; Jerusálem elpusztul úgy, hogy kő kövön nem marad. Jézusnak ez a jóslata beteljesedett.

K. A! Hasonlítsátok ezt a vázolt korszakot össze a mai korrallal: mennyi a hasonlatosság e két kor között! A mai kor is kutató, kereső korszak. Mindennap újabb és újabb bölcs jó, ki újabb és újabb világképet fest és újabb és újabb életelveket állít föl, egymással sokszor teljes ellentétben. És mégis mindegyik talál hiveket, számtalan követőt. Ki tudná számba venni mindazt a szellemi irányt, amely most nap nap mellett keletkezik? És az egyes eszmék követői a leghevesebb küzdelmet vívják a másik eszme hívei ellen, sokszor a leghevesebb gyűlöletre sarkalják egymás ellen az embereket. Csak egyet nem akarnak meghallgatni az emberek: azt, aki jött a törvény teljességével; az Igét, amely testté lett; a világosságot, az igazságot, a Krisztus Jézust. És az eredmény? Jézus sírt Jerusálem bukásán.

Jézus ma is sír a végveszedelmen, amely az emberiségre rázudult.

Folytonos nagy küzdelem nehezedik az emberiségre. Most a faji uralom és küzdelem vívja nehéz tusáját, kapcsolatosan a világ piaczáért folyó küzdelemmel. És vajjon mi lesz e küzdelem várható eredménye?

K. A! Nem tagadom, hogy sok dicsőséget arattunk, hogy Isten e létért való küzdelemben megedzette hős katonáink karját és azok csapást mértek csapás után a tizszeres ellenségre. Ámde szívem a diadalok mellett nem tud örömmre gerjedni, látván azt a sok pusztulást és szomorúságot, azt a sok sebet és fájdalmat, amit a háboru itt is, ott is okoz. E titáni küzdelemhez hozzájárul a belső küzdelem a mammonért, egyrészt a termelő és fogyasztó, másrészt a gazdaközönség és iparral, kereskedelemmel foglalkozó lakosság között és most, a háboru negyedik évének küszöbén hozzákapcsolódott a belső hatalomkérdés: a polgári társadalom és a szociálista szakszervezetek

küzdelme az uralomért. Ez utóbbi küzdelem már Oroszországot fölborította s még más országot is föl fog borítani. Sőt nagyon, de nagyon félek a jövő még nagyobb küzdelmétől, amikor belsőleg minden államban a teljes rend fölborul, testvér küzd testvér ellen, fiu apja ellen és teljes fejtelenség, dúlás és rablás, öldöklés és pusztítás lesz mindenütt és mindenfelé.

Óh, ha meghallanók egyszer már a Krisztus hívó szózatát! Óh, ha megismernék már a keresztyén népek is azokat, amik az ő békességökre valók! Óh, ha megértené már a keresztyén világ magasztos rendeltetését, hogy Isten országát fölépítenék! Óh, ha megszívnék Jézus szavait, hogy nem a világ kincsei teszik boldoggá a népeket, sem a világ fölött való hatalom; hogy az isteni béke sem pénzzel, sem hatalommal nem pótolható, hogy az minden értelemnek fölötte van! Óh, ha megértenők már egyszer, hogy egy az Isten és mi mindannyian, szlávok és németek, románok és magyarok, gazdagok és szegények, munkások és munkaadók az ő fiai, testvérek vagyunk, kik arra hivatottak, hogy egymást támogassák és ne bántalmazzák, egymást szeressék és ne gyűlöljék, egymást fölemeljék és ne nyomják el . . . Jézus sír rajtunk is, ott az ő dicső otthonában, mondván: *Vajha megismerted volna te is, csak e te mostani napodon is, amik a te békességedre valók! de most elrejtettek a te szemeid előtt. Mert jönnek reád napok, mikor a te ellenségeid tekörültek palánkot építenek és körülvesznek téged és mindenfelől megszorítanak téged. És a földre tipornak téged és a te fiaidat tebenned; és nem hagynak benned követ kövön; mivelhogy nem ismerted meg a te meglátogatásodnak idejét.*

Igy sír Jézus mirajtunk is, mint egykor Jerusálemen. Ez az ő fájdalma.

2.

Ezzel kapcsolatos az ő haragja is.

Igy olvassuk alapigénkben: *És bémenvén a templomba, kezdé kiüzni azokat, akik adnak és vesznek vala abban, mondván nekik: Meg van írva: Az én*

háza imádságnak háza; ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek.

Isten szerette Izraelt. Ábrahámot kiválasztotta s nagy nemzetséget ígért néki. A hatalmas Mózes által az áldott Kánaánba vezette, útközben az ő törvényét, ott a Sinai-hegy alatt, kihirdette néki. Proféták által előkészítette Istennek országára. Proféták által hirdettette Izraelnek nagy jelentőségét, hogy mint Jehova szolgálja legyen a világ világossága. Hálatalt kebellet kellett volna e népnek leborulnia Isten jósága előtt és imádatlald áldani az ő nevét. Ez imádat helye a Sion-hegyen épült templom. *Az én háza imádságnak háza.* A régi népeknél ugyan a templom nem annyira az imádat háza volt, mint inkább az *áldozat* háza. Ők a jóságos Istent nem ismerték, csak a haragvó és irigy isteneket, kiknek haragját lecsillapítani, kegyét megvásárolni kell az áldozat által. Így volt ez Izrael népénél is.

Mózes ezt az ősi szokást meghagyta; ámde profétája által Isten kijelentette a népnek: *Nem szóltam a ti atyáitokkal és nem rendelkeztam velök . . . az égő áldozat és véres áldozat felől; hanem ezekkel a szavakkal utasítottam őket, mondván: Hallgassatok az én szómra és én Istenetekké leszek* (Jerem. 7, 22. 23.) és a másik proféta által: *Mert szeretetet kívánok én és nem áldozatot; az Istennek ismeretét inkább, mintsem égő áldozatokat* (Hós. 6, 6.). A nép azonban e profétai kijelentéseket vagy nem ösmerte, vagy nem értette meg. Néki nem a szeretet, nem az Isten ismerete volt a vallás lényege, hanem az Isten kegyének megvásárlása, ceremóniák gyakorlása és főként áldozatok által. És a papok, Isten szőlejekének munkásai, csak önmagukra gondoltak. Az áldozatok nekik jól jövedelmeztek, tehát azt meghagyták, sőt főként arra buzdították a népet. És hogy azt könnyebbé tegyék s a maguk jövedelmét szaporítsák, valóságos vásárt rendeztek a templom előudvarában. *Kiuzsorázták népük vallásos érzületét ahelyett, hogy a helyes útra terelték volna. Ők a templomot valósággal latrok barlangjává tették.* Ezért volt Jézus szálla az ő szemükben egész működésével; ezért határozta el Jézus vesztét s

ezért kellett Jerusálemnek elbuknia. Ezért haragudott Jézus azokra, akik a templomban adnak-vesznek vala, ezért űzte ki őket onnan.

K. T! Az új Jerusálem, a keresztyén egyház sem sokkal tisztább a réginél. Mikor császári és királyi hatalommal kezdték a népeket a keresztyén egyházba betelelni, az így erőszakkal betérített népek pogány babonájukat megtartották. És az egyház? Eleinte csak türte, majd keresztyén zománczczal vonta be, a papi hatalom és jövedelem növelésére használta föl azokat, majd pedig Krisztust másodszer is fölfeszítette, szavait elcsavarta s annyira ment, hogy a bűnöket pénzért bocsátotta meg. Majd mikor Luther az evangéliomot kiásta abból a romhalmazból, ahová a középkori egyház azt eltemette, Krisztus állítólagos helytartója átokkal sujtotta és máglyával fenyegette s mikor a reformáció ezek ellenére is elterjedt, tüzzel-vassal pusztította annak híveit.

A vihar ma ugyan elült, ámde a belső ellentét még ma is megvan s bár más fegyverrel, a küzdelem még ma is folyik az egyház egyes felekezetei közt. K. A! Csoda-e, ha ma, mikor majd minden nap egy-egy keresztyénellenes, egy-egy istenellenes mozgalmat vet föl; amikor mindenféle újabb és újabb bölcsész hamis irányba tereli az emberiséget s viszi vesztébe; csoda-e, hogy a keresztyén egyház nem képes az emberiséget az örvénytől visszatartani, mert a Krisztus teste annyira széjjelszakadt, mert (hogy a kép annál tarkább legyen) a reformáció hívei is — bár elvi állásponton — több felekezetre szakadtak szét? Csoda-e, ha a keresztyén egyház nem képes az emberiséget arra az eszményi magaslatra emelni, amelyre Jézus emelni akarta és amelyre emelkednie kell, ha boldogságot akar; mikor a keresztyén egyház nagyobbik fele a Krisztus evangéliomával mit sem törődik, néki csak egy törekvése van: papuralmi hatalmát és gazdagságát növelni, s e célból itt a babonát terjeszti, ott Krisztus igaz követőit rágalmazza, amott pedig, ahol hatalma van rá, hatalmi erejével ma is még elnyomja Krisztus híveit, miként egykor a zsidó főpapok magát Jézust hatalmi erejükkel elnyomták; mikor a keresztyénség másik, kisebbik része, a

felekezeti töredék
még ma is.

mellesleg
nagy pap, kezdet
ő kezdeti és
mai pap.

protestáns világ alszik; mikor közöttünk a lelkészi kar segítő társai, az egyéb egyházi tisztségek betöltői, tisztségüket sokszor csak lajtorjának tekintik, sokan köztük közéleti emelkedésre törekszenek s a lelkészt működésében inkább megakasztják, mint segítik? Óh, atyámfiai, úgy rémlik nékem, mintha látnám Jézus fölemelkedő karját, mellyel közénk is akar sujtani s hallanám vádló szavát: *Meg van írva: Az én házam imádságnak háza; ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek.*

Igy olvassuk alapigénk végén: *És tanít vala minden nap a templomban. A főpapok pedig és az írástudók és a nép előkelői igyekeznek vala őt elveszteni: és nem találták el, mit cselekedjenek; mert az egész nép őrajta függ vala, reá hallgatván.* Nem telt bele egy hét és a főpapok Jézust elvesztették. A nép ragaszkodása megtört. De maradt még tizenegy egyszerű ember, kik mindvégig híven elindultak, hogy a világot Jézus lábaihoz vezessék. Ezek a világot a végpusztulástól mentették meg. Ők a világot megnyerték az Isten országának. A testi Jerusálem elbukott, de föléledt s erős lett a lelki Jerusálem, Krisztus egyháza.

Ma újra sokan elhallgattatni szeretnék a Krisztust csupa önzésből és hiúságból. A nagy tömegnél ez sikerült is. Gyümölcse pedig pusztulás, végromlás. Ámde mindennütt van tizenkét embernél több, kiket semmi sem tántoríthat el a Krisztustól. Ti vagytok azok, K. A! kiket a vallásos ihlet gyűjt ide az Ur házába, kik az Ur házát valóban imádság házává teszitek. És ez a minden gyülekezetben található tizenkettőnél több igaz Krisztushívő újra megmenti a világot a végpusztulástól. Ez a mi reménységünk.

Él az Ur s áll ígérete,
Ördög s világ minden csele
Megszégyenül mirajtunk.
Isten velünk s mi ővele
Nagy az Istennek ereje,
Győzelmet kell aratnunk.

Amen.

BEYER FÜLÖP.

A LELKI SZEGÉNYEK.

— Vasárnapi. —

Máté 5, 3.

Testvéreim! El tudom képzelni a hatást, melyet e szavak idéztek elő a Jézus hallgatására készségesnek mutatkozott emberek lelkében. Mennyire újak, lelketmegütők, milyen eredeti varázsuak voltak ezek. A lesajnált szegényeket minősítették boldogoknak. Akiket letiportak a hatalmasok, kikre ebeket uszítottak, vagy akiket rabszolgákként adtak és vettek a legrútább kótyavetyén, az embervásáron. Kiknek munkabíró ízmaikt dicsérték az eladók, ócsárolták az alkudozók, kiket veszedelmes nyűgnek tartott az ókori társadalom, kiket — mert félt tőlük — legigázott, megfosztott emberi jellegétől. A szegényeket, a kiüldözött, kivetett páriákat egy ország birtokosaivá magasztalta föl ezt a jézusi kijelentés.

Elképzelem, minő fanyar, kényszerült mosoly vetett ránczot az uj, eredeti embert látni-hallani Jézushoz jött egy-két gazdag élvezeg ajaka körül . . . De a mosoly a megriadt, a föleszmélt, a látni kezdő belső ember nyugtalanságát jelezte, mint a víz fodorvetése elárulja, hogy nyugtalanság támadt a fölszín alatt.

És az a csodálatos, hogy e szavak ma is ugyanezt a kettős hatást idézik elő. Fölemelnek és lesújtanak, megnyugtannak és izgalmat ébresztenek . . . Velük, mint mesebeli holt, elvarázsolt vidékek a varázsszóval, lelkek ébreszthetők föl. Ez mutatja, hogy Krisztusnak ma is van szava. Beszédére ép' úgy figyelnie kell a ma gyermekeinek, mint a régmúlt időkben élt ősöknek. Ezekben az örökké élő szavakban tüz lobog s mi késő emberek ugyan-

azzal a csodálattal látjuk, érezzük e szavak lelkének világosságát és melegségét, mint a Jézuskorabeli kiuzsorázott, testben leigázott, lélekben megnyomorított szegények.

Jertek, álljunk oda a Krisztus szavait szomjazó, figyelemmel leső lelkek sorába és tanuljunk boldogokká lenni.

*

Nem úgy kellett volna kezdenem beszédemet, mint ahogy kezdettem. Üdvözlőm kellett volna titeket, templomba jött, tehát Krisztust hallani akaró testvéreim! Titeket, ti *lelki szegények!* Ha végig nézek soraitokon, nem tudnám azt mondani, hogy szegények vagytok. A szegénységnek azt a képét, melyet én alkottam meg róla lelkemben, itt — hála Istennek! — nem látom. De csak szemmel, testi szemmel nem látom. Csak a testi nyomort, a gazdasági, a társadalmi szegénységet nem. Hiszen ha én itt bizalmasan, egyenkint megkérdeznék titeket: szegények vagytok-e? szemrehányással illetnétek. Mi tűrünk, szenvedünk nélkülözést, talán lemondunk sok mindenről, kevesebb fogásból áll a vasárnapi ebédünk, együtt nélkülözünk millió többi osztályostársunkkal, kik becsületes lélekkel nem tudnak dúslakodni akkor, amikor több helyen a kenyér is sokszor hiányzik: de nem vagyunk szegények, koldusszegények. Még mindig tudunk adni. Ha nekünk van, másnak is jut.

És én mindennek ellenére üdvözöllek titeket, mint az evangéliomi *lelki szegények* édes testvéreit s magamat is hozzátok számítom s alázatosan, komoly bensőséggel vallom magam szegénynek, lelki szegénynek. Mert ha valaki, ah nem, nem *valaki*, mert ha az Ur az ő áldott szemével belenéz szemembe, szívembe, ha megkérdez: gazdag vagy-e lélekben? óh tudnám-e, merészelném-e az igent mondani . . . Szomjuság gyötör, éhség kínoz, rongyoskodom, nincs nyugalمام, törpe vagyok, semmim nincs, óh mondjátok, nem a szegénység beszéde, a nyomor síralma ez? Már pedig ezt kell mondanom. Lelkem szegény . . . Jöjjetek, ti tudósok, ti természetbuvárok, kiknek csodás látásu lelketek a bolygók nagy, hangtalanul nyüzsgő rajában, a naprendszer végtelen csoporto-

zatában megláttátok az Értelem rendezését, kik meglestétek a változások törvényét: gazdagok vagytok-é lelketekben? Elég-é néktek tudásotok? Vagy kikötött a ti lelketek is az „ignoramus et ignorabimus,“ a „nem tudunk és nem fogunk tudni“ sekélyes zátonyán? Ujabb és újabb titkok kapui zárják el az utat. A végtelenséget át nem láthatja a legtökéletesebbnek híresztelt csillagvizsgáló sem. A legdúsabban fölszerelt értelem is, mikor a még meg nem oldott világtalányok végtelen sorára pillant, értéktelen kicsinységeknek kénytelen látni az ő tudományos ismeretkincseit. Gyertyalángocskák azok a sugárzó, vakító nap-hoz mérve. Homokszemek a gyémánthegek előtt. Víz-csöppek a tenger végtelensége mellett.

Tudósok! Ha van lelketek, jertek közénk, a lelki szegények közé. Semmi habozás, semmi vonakodás! Hajtsatok fejet. Krisztus előtt állunk.

De volna bár ismeretünk büszke sas, mely csak magasságokban repül s onnan nézeget lefelé; volna bár kincsünk megmérhetetlen, mint a mesés perzsa királynak; változnék át arannyá kezünkben még a göröngy is, gazdagok vagyunk-e, mikor megkérdez az Ur: boldog vagy-e? Óh, mi kérdés! Menjetek e kérdéssel ajkaitokon a márványdiszítésü kapuboltozatok alól lágyan, simán kigördülő gépkocsiban ülő fejedelmekhez, kiknek jöttére fölharisan a diszörség zenéje, kalapok lengenek, virágok szállanak, amerre elbűg rohanvást a kocsijuk s a parancsoláshoz szokott, merev vonalú arcz nyugtalan lesz; tétovázva, vállvonogatva áll meg a király is e kérdés előtt. Az élet, e nagy szinpadi rendező, egyikünket királyszerepre, másikat koldusszerepre rendel, egyik nagytekintélyü tudós, kinek lábaihoz csodáló meghódolással ülnek a tanítványok; a másiknak bohóc-sapka csörög szegény fején s a nagy kacagásba, melylyel követik mozdulásait, majdnem a szíve szakad meg; az egyikünk szerepe rózsakertésznek lenni, holott a szívében „halkan hull a hó;“ a másik temetésrendező, holott még nem ölelt koporsót s nem temetett meghalt magzatot. Ilyen az élet! Ki tudja: mi van belül? Ki tudja: vajjon a tudós, kinek nevéől nevezzük el az általa fölfedezett ujnak mondott csillagot,

nem csillagtalan éjszakában jár-e elhagyatva? Ki tudja: a király, kinek hódolatára kardok villognak a napfényben, nem irigyli-e az őrtálló katonát, kinek begombolt kabátja alatt, a szívében egy napsugaras világ honol s ő — a szegény közkatona — e világ boldog fejedelme . . .

Nincs, nincs helye a vonakodásnak; valljuk be, mi is odasorakozunk a *lelki szegények* Krisztus köré gyülekező csoportjába. Még a boldogok, az u. n. boldogok is; hát még a boldogtalanok! Legyen bár a lelked tele a valósult álom fölött érzett ujjongó örömmel; járjad bár kaczagva-tánczolva a rózsás utakat, melyeket sorsod nyitott előtted: elég-e az neked? Egy korty a boldogság tengeréből még szomjasabbá tesz. Egy sugár a Napból még kívánatosabbá varázsolja az egész sugárözönbe való elmerülést. És még valami. A fény mellett ott az árnyék. „Legédeesebb perczünkbe is vegyül egy cseppje a mondhatlan fájdalomnak. Tán érezzük: az ilyen percz virág s így hervatag.“ Ott a gyönyör mellett a lehangoló sejtés: vajjon meddig tart az édes, bűvös álom s mikor jön a fölébredés, a szívetzúzós fölébredés?

Emberek! Boldog és nem boldog, tudós és nem tudós, hatalmas és igénytelen, büszke és alázatos, bölcs és ügyefogyott emberek: de egyenlők vagytok ti! Mit irigyelitek egymás szerencséjét? Ki a boldogtalanabb: az-é, ki már sir, vagy az-é, aki még sírni fog? Az-é, aki elfoszlott álmait keresgeti, illetgeti össze, vagy az, aki, mert édes az álom, tehát fél, reszket az ébredéstől?

Jertek, ti szegények, ti lélekben szegények, kiknek kevés, amit e föld adhat, kik sóhajtva vártok valami teljesebbet, hajtsátok meg fejeteket az Ur előtt: nagy méltóságra emel, *királyokká avat* titeket!

*

Egyik ámulatból a másikba . . . Előbb a szegények boldogokká nyilvánítottak, most e boldogság meghatározott, névvel nevezett: a királyok boldogsága, az uralom gyönyöre a lelki szegényeké!

Ha valaki azt mondaná a vásárok siralmas, kintornás koldusainak, kik leszelt karjaikkal, vagy megnyomorodott

lábaikkal tüntetnek nyomoruk mellett, hogy királyokká lesznek, nem csodálnám, ha az örültnek kijáró szánó mosollyal bölintanának „igen“-t.

Krisztus pedig valami ilyet mond nekünk. Szertelen ígéret. Egy egész országot ígér a szegényeknek. Kiknek semmijük nem volt elég, azok egyszerre a bőség dúsan terített asztalához hivatnak. Kik lehetetlenségek előtt találták magukat, valahányszor egy vágyuk fogta őket kézen s vezetni próbálta, egyszerre oda állanak a még el sem gondolt lehetőségek tengerpartjára. Kiknek nem volt helyük, hol fejüket lehajthatnák, egy országban járnak boldogan, büszkén, szabadon: királyokká lesznek. Az üres koldustarisznya kincsekkel tömött tarsollyá válik. A koldusbot királyi kormányzó pálczává, mellyel int a király és az üldözött menedéket, a jogtalan jogot, az ártatlanul szenvedő elégtételt, a bevádolt igazságot kap.

Óh, van-e méltóság nagyobb a keresztyén lélek méltóságánál? A mi nagy hithősünk, Luther Márton, könyvet írt a keresztyén ember szabadságáról s ebben a könyvben meg-megcsillan a hívő királyi méltóságának gondolata is. De vajjon kimeríthette-e e méltóság teljes tartalmát?

Mi királyok vagyunk. Óh mi dicső dolog urnak lenni mindenek fölött! A szolgaság kényszerültsége, bús megadása helyett szabadon, dicsőségesen járni; rendelkezni az engedelmeskedés helyett; bőségben élni az inség helyett; gyönyörködni a szenvedés helyett; örömtől sugárzó arccal virágok között táncolni kereszthordozás helyett . . .

És te ezt meg tudod tenni, meg tudod adni Krisztusunk? Te a szegényt, a szolgává nyomorodott szegényt egy ország birtokosává tudnád gazdagítani? A síró arcokra az öröm, a méltóság sugarát tudod árasztani?

Lehetséges ez? Megteheted-e ezt? . . . Nem az én kérdésem ez; a tietek, testvéreim! Látom, hogy e kérdés ott reszket szemetekben, ott ébredez lelketek mélyén, tehát hanghoz juttatom, hogy megfeleljek reá.

Tietek a mennyeknek országa, csak legyetek szegényekké lélekben. Milyen rejtelmes szavak! Mennyeknek országa . . . Lelki szegények . . . De talán még az a legrejtelmesebb, amelyet pedig használni úgy megszoktunk: a boldogság.

Emeljük be ezeket a szavakat az evangéliom világába s nyomban megérthetők, rejtelmesség nélkül valók lesznek. Mindegyiket megértjük, csak figyeljünk Krisztusra, amint beszéli, mondja azokat. Büszke, öntelt, mindent lemosolygó lelkek nem érzik meg Krisztus varázsát. Akiknek mindenük megvan, ami meghamisított boldogságukat teszi ki, azok Krisztust meg nem hallják. Nincs rá szükségük.

Ah, de van nekünk. Ő a mi életünk, dicsőségünk, ő a miénk, lelki szegényeké, kiknek nem elég ez élet dicsősége, ha még oly nagy is, nem elég e föld gyönyöre, ha még oly tengernyi is, nem elég e földi élet, ha még oly hosszúnak és olyan boldognak mondott is, nem elég a nap-sugár, ha még oly vakító is: mi várunk, álmodunk, hiszünk egy más boldogságot, várjuk, hisszük a teljes, az örök, az el nem enyésző boldogságot, a mennyországot!

Itt a kincsek tengerét adhatnák nekünk, még is szegényül sóhajtoznánk a boldogság után, mely Krisztusban van.

Sejtitek-e már, mi a mennyország? Oly világ, melyet szem nem látott, fül nem hallott, melyet a gondolat el nem ér? Az itt megszakadt álmoknak síron túl folytatása? Az itt eltűnt örömöknek egykor újra föltalálása? Az itt hordozott koldus-rongyoknak királyi biborral fölcserélése? Az itt sirt könyveknek túláradó örömmé válása?

Igen. Az a mennyország . . . De annál is több. Mikor eljut a lélek arra a magaslatra, melyen Pál apostol így kiált föl: *Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus*; mikor a hamis boldogság után áhítózó lélek az eltűnő csalóka fény-kergetés helyett lehajtja fejét a Krisztus ölébe s rebege mondja: „Te vagy az én életem;“ mikor a királyi igények levetése után koldusszerénységgel leborul Krisztus előtt, *Uram tarts meg . . .* kapu tárul ki a megtérő lélek előtt: a mennyek országának kapuja.

Vagy nem is kapu: két áldott, forró kar tárul szét, hogy átöleljen, a Krisztusé. Ő az út a mennyországba; ah, több, több annál: ő a mennyország!

Boldogok vagytok ti, koldusszerényen hozzá simuló lelkek: tietek a menny, mert tietek a Krisztus.

Amen.

A MENEKVŐ LÓT.

— Bűnbánati. —

1. Móz. 19, 17.

K. T! Csodás bájjal övezi át a nagy természet hatalmas Istene a hegyek tövében elterülő tavak környékét, hol a partokhoz közel ezer meg ezer virág bontja ki koronáját. Mindegyik olyan szép s olyan üde, mintha kertésznek ügyes keze gondozná azokat. De ösmerünk ám egy olyan tavat is, melynek vidéke elhagyott s kopár, szingazdag virágok nem szegélyezik, vizében nem él meg a hal, nem láthatunk csigákat sehol a partokon, sőt még a vándormadarak is gyorsan repülik át, mert fölötte még a levegő is dögleletes. Így állítják ezt azok a tudós utazók, akik bejárták a távol keletet.

Alant fojtó köd borong, maga a tó vize csipős-keserű, kénköves, körülte messze területen terméketlen a határ, mintha ezt a tájéket ezredéves átok fogta volna meg. És ez ugy is van; mert ahol a Holt-tenger fekszik, hajdanán városok virágoztak, közöttük legnevezetesebb, mert legbűnösebb, Sodoma városa. Nem emlitem azt a bűnt, amelyben lakossága leledzett. Elég csak annyit megjegyezni, hogy kinevették az Urnak megtérésre hívó követét, semmibe sem vették a rettenetes üzenetet s egyedül Lót szánta rá magát, hogy elhagyja a bűnök e rettentő barlangját.

Parancsnak tekintette Jehovája izenetét, csakhogy ő sem igen sietett s vajmi könnyen megeshetett volna, hogy mielőtt a kijelölt hegyre ér, őt is utóléri a borzasztó veszedelem. Megfogták azért a férfiak az ő kezét s mintegy erőszakkal vonszolták kifelé s a városon kívül így szólott hozzá az egyik: *Mentsd meg a te életedet, hátra ne te-*

kints és meg ne állj a környéken; a hegyre menekülj, hogy el ne vessz.

Ádáz ítéletnek lesújtó villámos éjjele csakugyan el is következett, pedig meglehet, a nap derüs mosollyal ébredt föl kora reggelen. A város lakossága szidalmazta a Jehova szentséges nevét. Még csak eszükbe sem jutott, hogy talán aggódniok is lehetne, mikor egyszerre nagy-hirtelen lángnyelvek csapdosnak alá a váratlanul beborult égboltozatról . . . Ömlik a kénköves tűzfolyam s akik az imént vidáman, kaczagva ürítették a bűnös gyönyör habzó serlegét, jajgatva, hörögve adják ki lelküket. Néhány pillanat alatt az egész város elveszett!

Sietve kell nekünk is mindnyájunknak a bűnök virágos kertjéből menekülnünk, mert Isten maiglan is éppen úgy gyűlöli a bűnt, mint hajdanán. Ne csigalépésekkel, ne tétovázva hagyjuk el a kísértések virágokkal behintett helyeit, de szaladnunk kell onnan, hogy megtarthassuk életünket. Még csak vissza sem szabad tekintenünk, hogy el ne vesszünk. A bűn az, amitől menekülni kell. Lássátok, ha valaki az állam törvényei ellen vét: a büntetést el nem kerülheti; bizony arra is méltó bűnhődés váraozik, aki Istennek törvényét sérti meg. E büntetést csak akkor kerülhetjük el, ha megfogadván követjük hozzánk intézett jótanácsait. Figyeljünk meg ez alkalommal azok közül néhányat s Isten adja nekünk az ő kegyelmét, hogy azok szerint járjunk el, ha a veszedelem órája közeleg.

*

Jóságos Istenünk ma is rendel mindnyájunk mellé olyanokat, akik sürgetően, néha talán egy kissé nyers hangon s modorban figyelmeztetnek minket a bűnök elhagyására. Bizony az a férfiu is, aki Lótót kézenfogva vezette ki a városból, nem lehetett hozzá valami udvarias, sőt azt kell hinnünk, hogy a késlekedő Lótót szinte gyöngédtelenül vonszolta maga után. Alighanem kiméletlenül kiáltott reá, tudván, hogy, ha így nem jár el, aligha boldogul vele s a szerencsétlen ottmarad vesztére a bűn tanyáján. Azt, aki a veszély lejtőjén vakon rohan alá, szép szóval, okoskodó magyarázatokkal meg nem mentheted.

Öreg, világtalan ember, ha ott botorkálna a vaspálya mentén s észrevennéd, hogy távolról a gyorsvonat robbogva közelít, azt hiszem nem így szólnál hozzá: „Jó öreg, arczodról olvasom le, hogy te már leélted életed javát, szemed világa bizonyára elfogyott s nem látod, hogy az a gép, melyet mozdonynak nevezünk, amelynek kazánjában kifejlődött gőz ereje vonszol maga után egész kocsisort s kevés idő alatt mértföldeket bejár, hallod, ez a gép gyors rohanással tart feléd! Jó lenne, ha megváltoztatnád utad irányát, mert különben félsz, hogy eltípor. Fogadd meg jó tanácsomat.“ Dehogyan gondolnál ilyen hosszúságú magyarázatra! Ehelyett mellé ugranál, kézenfogva rántanád el onnan, legföllebb csak ezt kiáltanád: „Hamar! Hamar öreg! Jön a gyorsvonat, menekülj!“

Nagy tudománnyal, mélységes bölcsészeti elvekkel, hatásos érvekkel fűszerezett értekezésekben szeretik némelyek rajzolni a veszélyt, amelyekbe minket a bűn sodor. Órákig elhúzódhatik ez a bölcselkedő beszéd, de azt hiszem, aligha lehet ennek olyan üdvös hatása, mint ha a bűn útján haladót röviden figyelmeztetjük: „Vigyázz, szerencsétlen; ha arrafelé mégy, önnön vesztedre törsz!“ Lótnak sem magyarázta hosszasan az angyal, hogy a várost elborítandó kénköves zápor micsoda elemekből áll; egyenesen, röviden csak ezt parancsolta nékie: *Menekülj, hogy el ne vessz!*

✱

Vigyázz azonban, mert az elindulástól még ugyancsak messze lehet a megérkezés. Elindult a patriárka is, de ezerszer elveszhetett volna, ha utközben meg-megáll s hátra-hátranéz. Hány ember indul el ma is az ég felé, az üdvösség útján, de oda nem jut el sohasem. Ha valakinek a háza kigyul s ahelyett, hogy az egészet oltaná, csak a legszebbik szobájába hordja a vizet: az oltás jóformán mit sem ér, az egész ház bizonyosan leég. Így az az ember is, aki csak félig üdvözül, úgy jár, mint az az utas, aki a hegytetőre igyekszik, de feleútján megáll s tovább menni nem tud, vagy nem akar s egy kőpadra leül. Ott várhat akár ítéletnapig, az a hegy nem megy őhozá. Ki

tudná megmondani, hány ilyen utazó lehet a keresztyének között. Éppen úgy elvesznek, mint az a hajó, mely a révpart felé tart, de ahoz közel tengeralattjáró torpedózza meg s nemsokára hullámok áldozata lesz utasaival együtt.

Éveken át állva egy helyen, bár a föld körülünk szüntelen forog, az ember mindig egy helyen marad. Sietned kell, ha el akarod érni kitűzött célodat. Így van ez, szerelmeseim, a lelki élet útain is. Azzal semmire sem megyünk, ha öt vagy tiz esztendeig jó keresztyének voltunk s ekkor valami ürügy alatt szakítunk Krisztussal. Mi lett volna a tékozló fiuból, ha féluton megáll? Ugyebár, sohasem juthatott volna el apja házáig. Okosabban tette volna akkor, ha ott marad az éhségverte országban a sertések mellett. Akkor legalább megtölthette volna gyomrát moslékkal, ehinség idején ez is jobb a semminél. Ne legyen hát miközöttünk ilyen tétovázó s ha mégis akadna, vegye szívére ma az angyal intő szavát: *Mentsd meg életedet, hátra ne tekints!*

*

Szerencsétlen ember az, aki folyvást hátra-hátra tekintget, mert miként Lót felesége, ő is élettelen sóoszloppá merevül. Szeretett volna Lót is visszatekinteni, de az angyal figyelmeztetése visszatartotta. Nem is lehet azt csodálni, ha fölébred szívében a vágy; hiszen ő és családja kedves otthonukat hagyták el, rokonaiktól, ösmerőseiktől talán még búcsút sem vehettek. Kedves volt előttük városuk, habár bűnözön áradt el annak utczáin; hiszen a roszt is meg lehet szokni. De most ez alkalommal mégsem volt szabad hátratekinteniök, mert Isten parancsa megtiltotta azt. Nincsenek-e vajjon ma is olyanok, kik meggyűlölik ugyan a bűnt, de néha-néha mégis visszamosolyognak régi barátaikra? Előttünk van az az ember, ki egy idő óta Isten országa felé irányítja útját, azon jó messzire halad, holott azelőtt a bűnök barlangjában tanyázott, s ott ürítette a bűnök mérgezett italát. Egyideig azután mérsékeli magát, majd néha-néha visszakivánczik elhagyott barátaihoz s kezében ismét a méregital. Ime az, ki Isten országának útján jó előre haladt, ott ténfereg a sárban,

mintegy öntudatlanul. Elhatározása tehát oly gyenge lábon állott, mint jómaga szegény.

Tudjátok-e, hogy a csörgő kigyó miként keríti törébe a kicsiny madarat? Reászegzett szemével megbűvöli s az öntudatlanul egyenesen a kigyó torkába repül. Ilyen félelmes kigyók a bűnök is. Ha az a szegény madár elfordulna a kigyótól s nem nézne arra olyan merőn, bizonyos, hogy megmenekülne. Ha az emberben volna annyi erkölcsi erő, hogy azokkal az édesen mosolygó bűnökkel szakítson s tőlük elforduljon, mennyivel könnyebb volna utazása itt e földön, mennyivel bizonyosabb volna az égi öröm! De a legtöbben azzal ámitják magukat, hogy ők erősebbek, mint az a parányi bűn; pedig mennyiszor csalódnak, még pedig keservesen, mert az a zöldszárnyu parányi légy is nem egyszer csipett halálra pánczélos óriást.

*

Határozottan szívére kötötte Lótnak az angyal még azt is, hogy menekülés közben meg ne álljon a környéken. Pedig meglehet, éppen ott feküdt az ő drága termőföldje is, talán garmadában a jó aczélos gabona, kazalban az illatos széna s másnemű takarmány; ott legelészett a nyáj s még csak pár pillanatig sem szabad rajtuk legeltetnie szemét! Menekülnie kell a hegyre. Ma is ezer meg ezer embert köt le a mező; vagyis más szavakkal: világi foglalkozása a föld rögéhez kötözi. Világi gondjaink nehéz bilincseket vernek nemcsak lábunkra, de békóba verik sokszor még a szívet is.

Ott állunk lekötözve, tétlenül. Látjuk a hegyet, hová menekülni kellene, halljuk Urunknak hivatató szavát: *Meg ne állj a környéken!* De jöjj ide énhozzám, ide az én templomomba, föl, Sion hegyére, hogy életed legyen! Ám ez a föld, az a mező, az a pénz, az a méltóság, amivel e világ kedveskedik, feledtetik velünk az Urat s szeretnők mennél későbbre halogatni a hozzámennetelt s nem is gyanítjuk, hogy ott a mezőn érhet utól az a kénköves fergeteg, amely elől azután nincsen szabadulás.

Zúgó szél nem előzi meg mindenkor a vihar kitörését; ránk törhet az sokszor egész váratlanul. Mosolygó

nap ragyoghatott akkor is, mikor Lótót s családját ama nagy útra kényszeríté az Urnak angyala s egyik-másik ilyenformán okoskodhatott: „~~Miért siessünk~~ olyan lelkenedezve? majd készülődhetünk akkor, ha borulni kezd az ég, vagy talán megrendül a föld!” De csalódtak ám, mert nagy valószínűséggel hirtelen következett be városukra az a borzalmas utolsó ítélet s az az égő lávafolyam alig néhány percz alatt temethette el minden kincsével, minden bűnével.

Lágyan, zengzetesen susogja fülünkbe mindenkor a csábító kísértő: „Maradj velünk, ne menj innen máshova; látod milyen szép, milyen kellemes itt az időjárás, még a fák leveleit sem zörgeti a szél, élvezd, míg csak lehet a virágok balzsamillatát!” Hát vajjon az élet s ennek nyomában a halál ezt hirdeti nekünk? Óh dehogy; száz meg száz esetet tudunk, mikor a folyam sima tükörén fölborult a hajó, mikor a rózsza mellett előbujt a kigyó s az, aki pár pillanatja még örülve kaczagott, most halotthalványan fekszik a terítőn. Szaladj, menekülj, ne állj meg a mezőn, hol mérges virágfűzért tűz sápadt homlokodra a bűn!

*

Óránk járását szabályozhatjuk, de szívünk dobogása fölött már nem rendelkezhetünk. Perczeink, óráink, nem mimagunktól függenek. Ha nem sietünk a hegyre, hol Golgota hőisével találkozhatunk, ha nem sietünk ma, ki tudja, holnap lesz-é rá időnk? „Majd ha beteg leszek — így biztatja magát sok ember — ráérek arra a jövő életre gondolni.” De vajjon ráér-e? Halálos betegségünk alkalmával többnyire kétféle tünettel találkozunk. Egyfelől reménykedünk, bizunk a gyógyszerek hatásában, vagy pedig tompa kábultságba esünk, mikor aztán zagyvábbnál-zagyvább álmok kergetik egymást agyunkban. Nem állítom én azt, hogy nem fordulhatnak elő kivételes esetek, de azokra támaszkodni nincsen jogunk.

Természetes ennélfogva, hogy az, aki halálos órájához közel igyekszik amaz égi útra készülődni, nagyon is elszámítja magát, rosszul választja meg az időt, mert néhány rövid óra alatt olyan hosszú utat megtenni csaknem kép-

telenség. Sodoma pusztulásakor nemcsak a palotákban tivornyázók veszttek el, de azok is, akik ott a mezőn futkostak, vagy fáradoztak. Czóár városáig kell futnod, hogy megmenekülj s az utazást kényed-kedved szerint halogatni nem szabad, mert a halogatás, ígéretés a kísértőnek se-lyemszálból font erős kötele, mely nyakad körül tekergőz-ven halálotat idézheti elő.

Igy tett ígéretet, erős fogadást egy éltes színésznő is, esküdözven, hogy félév lefolyása után megtér Istenéhez, de most még nem teheti, mert még több városban kell búcsuelőadást tartania. Mintegy három hónap mulva egy barátñője kereste föl s hívta Istennek házába, hol egy hírneves lelkipásztor hirdeti Istennek ígését. „Sajnálatomra még most nem mehetek el, mert szerepemre kell készülnöm s estére egy multságba vagyok hivatalos, ahonnan nem maradhatok el; de majd három hónap mulva minden vasárnap buzgó templomlátogató leszek, mert érzem, hogy nagy szükségem van az írás vigasztalására!” Másnap reggel szobája ajtaján zörgetett a szobaleány. Semmi nesz, semmi válasz. Betörték az ajtót s a szegény asszony ott feküdt ágyán élettelenül. Csak a jószándékkal számolhatott be örök bíránk előtt, pedig ennek Isten előtt semmi értéke nincs, de reánézve annyival súlyosabb lehetett, mert — mint egy nagy költő említi — a pokol jószándékkal van kikövezve.

Ne húzzuk-halasszuk hát az időt. Lássátok, ha anyagi veszteség sujtana titeket, ha nem segíthetnék is, de szá-nakoznám szomorú sorsotokon. Ha észrevenném, hogy viharos éjszakán házatok kigyul, zörgetve az ablakon tü-zet kiáltanék, hogy idejekorán meneküljete. Ha hirtelen betegség verne le s ott lennék lakásotokon véletlenül, gyorsan szaladnék orvosért. De ha lelketeket fenyegeti kárho-zatos veszély, ottmaradok hozzátok egészen közel s lel-ket megrázó hangon kiáltom: Szaladjatok, hogy éltetek legyen, meneküljetek ama hegyre, hogy el ne vesszete!

Diadalt arat az, aki feljuthat a hegyre; tudta ezt Lót is, azért sietett, mert itt nem érhetette utól az a kénköves tűzeső, mely városokat temetett el néhány percz alatt. Megmaradásunknak, életünknek egyetlen erős sziklaja Üd-

vöztők legyen. Lehet s legyen is! Keresztjéhez mindenkor hozzátámaszkodhatunk; minden más oszlop eltörik, ledől, de az törhetetlen, szilárd. Föl hát a hegyre! Látszik s kiemelkedik e hegy ott is, ahol máskülönben rónaság kerül el. Nem árthat itt nekünk még a halál vihara sem. Megszabadul, ki bizodalját benne helyezi s meg nem szégyenül, habár a hegyek a tenger mélységébe merülnek is. Tehozzád menekül az igaz, bátorságban léssen minden időben!

Amen.

Talmage után teljesen szabadon

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN.

VEGYETEK GABONÁT.

— Nyári urvacsorakor, szűk termés idején. —

1. Móz. 42, 1. 2.

K. Gy! Vizsgáljuk közelebbről a látható természetet s annak változatos tüneményeit: mindjárt meggyőződhetünk afelől, hogy ez a mi láthatatlan belső világunknak élethű tüköre. Azok a fölséges csodák, miket a gondviselés szívünk világában létrehoz, külső ábrázolásban a mindennapi életben előforduló eseményekhez, jelenetekhez meglepően hasonlítanak. Az igehirdetők kötelessége aztán, hogy e hasonlatokra rámutatva a láthatókról a láthatatlanokra irányítsák a hívők figyelmét.

Édes Üdvözítőnk tanácsát követjük akkor, ha így járunk el; hiszen ő is példázatokkal igyekezett megvilágítani isteni tudománya mélyebb igazságait. Példák és hasonlatok, mint magas sziklán meggyújtott őrtüzek, árasztják messze körben a fényt. Ha bátorságra akarjuk lelkesíteni ifjaink táborát, száz hosszú beszédnél is jóval többet ér, ha Zrinyi, Bocskai, Bethlen, Rákóczi s mostan harczoló vitézeink hős tetteire rövidesen rámutatunk. Egyházi beszédeinknek is több sikere lesz, ha szent vallásunk igazságait példákba öltöztetjük, mert így azok mint élőképek vonulnak el lelkünk előtt.

Gyönyörű példázatokat, mint megannyi élőképet, rajzol elénk a szent írás is; hiszen maga az egész ó-testamentom ezeknek lánczolata s az ezekben előforduló események az evangéliom mélyebb igazságait feltűnően jelképezik. Hát ugyan mit is tanulhatnánk mi a most föl-olvasott egyszerű igékből s az ezekhez fűződő szent történetből? kérdezzük mintegy önkéntelenül.

Találkozunk itt első sorban az éhség által gyötört halandóval, majd feltűnik előttünk a ködfátyolba burkolózott kétes Remény, mely az elveszett, de megtalált Józsefben életre kél, akit Jehova azért küldött el Egyiptomba, hogy majd annak idején az ő nemzetségének szabadítója legyen. Ez a kép ábrázolja előttünk az üdvösség után sóvárgó emberiséget s a váltságunkra ajándékozott Üdvözítőt. Így ismerkedünk meg először is a mi nyomoruságos állapotunkkal, aztán hallhatunk boldogító örömhirt, végül szerezhetünk olyan bölcs tanácsokat, melyek megbízható kalauzok gyanánt vezetnek minket e világháboru véres özönén s a viszontagságok meredek bércein s már-már csüggedő szívünkbe e szomorú napokban is bátorságot s reményt öntenek, mert im' a szűk termés idején is megterítve láthatjuk Urunk asztalát.

1.

Ősz patriárkáknak, Jákóbnak családját az éhhalál iszonyatos szörnyetege üldöze. Nekünk e rettenes elleneségről még eddig jóformán halvány fogalmunk sem lehetett, mert hazánkban otthonra nem talált s csak mostanában kezdjük érezni ostorcsapásait, melyek népünkön mély sebeket vágnak. De a forró égöv alatt, különösen Persiában, Arábiában s Kinában, olykor naponta ezren meg ezren hullanak el éhhalál miatt! Ezen kívül hányszor olvashatunk olyan idegrázó jelenetekről, mikor szerencsétlen hajótöröttek sorshuzás útján eszik meg embertestvéreiket . . . Bizony az éhező emberben nincsen irgalom, elhamvad a szeretet utolsó szikrája is.

Látogató keze az erős bosszúálló Jehovának sujtotta Jákób családját is. Hét esztendei éhínség vetette előre rémes árnyékát s mivel erről halvány előérzetük sem lehetett, a bekövetkező inség idejére semmit sem takarítottak meg. Egészen készületlenül szakadt rájuk a borzasztó veszedelem. Mily nagy lehetett azért örömük, mikor értésükre esett, hogy Egyiptomban van gabona s talán az ő számukra is jutna abból valami csekély osztalék.

Üresek voltak magtáraik, nem termett jóformán semmit sem a máskor gazdag Kanaán, éppen úgy, mint most

hazánk több vidékén. Pedig mennyien sóvárogta a mindennapi kenyér után! Hiszen már akkor Jákób családja hatvanhat ágra növekedett. Ne gondoljátok, hogy Jákób gyermekei ifju emberek lettek volna. Magának a kis Benjáminnak családja is tiz gyermekből állott, mikor gabonáért Egyiptomba utazott. Tehát 66 család tagjait gyötörte az éhhaláltól való félelem s az ősz családfő — mély fájdalomára — egyiknek sem nyujthatott egyetlen árva falatot.

Nézd el most a bűnbemerült lelkeket! Ezek egytől-egyig éhezőkhez hasonlítanak. Méltó aggodalom tépte Jákób fiainak szívét; de a bűnben leledző ennél még iszonyubb helyzetben vergődik, mert ha az egész világot lenyelhetné is: éhsége, szomjusága annál égetőbb. Nincsen számára menekülés, hacsak isteni irgalom rajta nem könyörül, részeltetvén őt ama mennyei kenyérben, ki a mennyből szállott alá, kit most e terített asztalon falatkenyérben jelképezve látunk.

Kenyérnek hire-hamva sem volt Jákób sátraiban, annál több jaj és siralom mindenfelé, éppen úgy, mint most, amerre könyttől ázott szemünk tekint. Mit értek Izrael szűzei cifra és fényes ruháikkal? Értékét veszítette ezüst és arany. Egy darab puha kenyér ezeknél jóval többet ér. Kenyérre lett volna szükségük, hogy éhen ne haljanak; hiszen főleg ez tartja fenn a test s közvetve a lélek életét. S ha nincs eledele, elvesz menthetetlenül. Így járhat a bűnös lélek is. Irtózatot látványt nyujtanak a testi éhség miatt elkényszeredett, sápadt és vézna alakok, de ennél sötétebb kép vonulna el lelkünk előtt, ha látnunk lehetne a lelki éhezők földult kedélyvilágát.

Gond redőzte Jákób fiainak elborult homlokát; szinte látták már képzeletben, amint gyermekeik után erőt veszítve ők hullanak el, amint a néma sir rideg ölébe fekteti őket az a diadalmas sápadt éhhalál. Ilyen sorsa lehet a lelki éhezőnek is. Isten irgalma teljesen elhagyá, nincsen számára egyetlen morzsányi kegyelem. Kifosztva, kifogyva mindenéből, még imádkozni sem tud, hogy vigasztalhatná övéit s önmagát. De sorsa csak akkor ilyen kétségbeejtő, ha már minden reménye teljesen elhagyá s szívében a hitnek utolsó szikrája is kialudt.

Aggódhattak méltán Jákób fiai, tudván, hogy Egyiptomon kívül gabona máshol nem található. Hihetőleg azért néztek egymásra olyan bánatosan, mintha csak azt kérdezték volna: hátha akadhatott közülök olyan előrelátó, ki mégis takarított meg valamit. Talán Benjámín sátorában maradt még egy pár kenyérre való liszt, amit majd falatokra törve fölteríthetnek asztalokra . . . De e hiu reményt keserű csalódás fájó érzete váltja föl. Nincsen sehol egy falat kenyér, egytől-egyig földhözragadt koldus-szegények. Egymásra tekintve búsan hajták le fejüket, mikor egyszer csak Jákób lelkében fölvilan egy mentőgondolat: *Mit néztek egymásra*, hiszen *Egyiptomban van gabona*, hátha vehetnénk annyit, *hogy éljünk és meg ne haljunk*.

Bűne sulyától a föld porába tiporva tekintget a szerencsétlen maga körül, keresve-kutatva olyas valakit, aki rajta segíteni tud. Talán lelkipásztora elrebeget egy pár buzgó fohászt, vagy egy másik jó pénzért szolgáltat misset. Mindez azonban sikerre nem vezet! Éhsége csak akkor csillapul, ha beismeri, hogy gyarló emberben, legyen bár büszke koronás király, szabadításra való erő nem található. Krisztuson kívül üdvösséget keresni s találni másutt nem lehet sehol. Sziklákat robbanthatnál föl, kimeríthetnéd a tengerek vizét: üdvödet ottan föl nem lelheted. Jézushoz kell folyamodnunk, mert máskülönben elpusztít a lelki éhhalál, mely rémesebb a test feloszlását előidéző csontvázkirálynál is.

2.

Oda, egyenesen az ősz patriárkára nézzetek. E szomorú napokban kedvező hirrel közelít most felénk. Förlángol szíve oltárán a hit, látta s hallotta a kegyelem közalgését. Meghallotta volna azt akkor is, ha oly könnyed léptekkel közelít, mintha angyal lebegne a puha pázsit harmatos virágai fölött. Habár ezer meg ezer mértföldnyi távolra lett volna tőle a kegyelem, nemcsak hallja, nemcsak látja, de birtokába veszi azt. Bizalommal tekint kesergő övéire, így bátorítva a csüggedőket: *Mit néztek egymásra*, hiszen *Egyiptomban van gabona*. Egyuttal

tanácsolja nékiek, hogy félretévén minden dolgukat, haladéktalanul utrakeljenek s gabonáért Egyiptomba menjenek.

Nemesebb s kedvezőbb hirrel boldogíthat minket Üdvözítő Urunk, értésünkre hozván, hogy az ő ingyen kegyelmében mindannyian részesülhetünk, mert az ő magtárából az élelem el nem fogyatkozik, terített asztalán mindenkor van számunkra tápláló kenyér. Jákób nem tudhatta, hogy, ha van is gabona Egyiptomban, juthat-é számukra annyi, amennyi egy ily népes család háztartásához szükséges, hogy az éhség miatt sirba ne dőljenek.

Álljanak elő most már azok, akik nem hiszik, hogy számukra lehet félretéve isteni irgalom, lelket tápláló mennyei kenyér. Tudjátok meg azért, hogy, ha Egyptom telt magtárai jóformán meg sem csorbultak, mikor Jákób fiai tele zsákkal indultak hazafelé: ama mennyei gazda magtára nem hatvanhat családot, de az egész emberiséget kielégítheti. Sőt ha már mindenki kivette volna bőven osztalékát, akkor sem látszik azon semmi apadás, miként a tenger vize nem apadhat el, hogyha abból akár ezer meg ezer hordó vizet merítenél is.

Távolról sem gyaníthatta az ősz patriárka, hogy mi-féle előkelő sáfár vagyis élelmezési biztos rendelkezik Egyiptomban a gabona s egyéb élelmiszerek kiosztása felől. Hiszen hacsak álmodja is, hogy ott az ő megsiratott fia ül mintegy királyi trónuson, nemcsak fiait küldi el, de maga is törődött aggastyán létére szintén utra kél, hogy szívéhez ölelhesse megtalált gyermekét, ki gabonával látja el éhező testvéreit. Mennyivel kedvezőbb helyzetben vagyunk mi, mert előttünk édes Megváltónk nyitja meg a mennyei Atya magtárának eddig elzárt ajtaját. Testvérünk ő, ösmerjük érettünk dobogó szerető szívét, bizalommal járulhatunk hozzá, mert közülünk senkit vissza nem utasít, mindenki számára van asztalán szívet-lelket tápláló mennyei kenyér, mely hiven ábrázolja véghetetlen áldozatát.

Számíthattak-e vajjon Jákób fiai bizonyosan arra, hogy számukra lesz-e fentartva kellő mennyiségű gabona; nem zárják-e el a betolakodó gyűlölt zsidók elől a város kapuit? Senki sem hívta, az éhség lángostora hajtotta őket

ide. De minket a mi Urunk szelíden hívogat, bátorít szegényt, beteget, nyomorultakat: Jöjjetek énhozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és meg vagytok terhelve és én megnyugtatlak titeket! Mit néztek azért egymásra olyan bánatosan, járuljatok a mi testvérünk terített asztalához, hol a szent jegyek s örök igéje a nem-szeretem napokban is bátorító, vigasztaló, tápláló eledel, amely soha el nem fogyatkozik.

Eledelt ad bőven annak is, kinek egyetlen árva filérje sincs. Jákób fiainak volt pénzük, amiért gabonát vásárolhattak; hiszen az ősz atya jómódban élt, tömérdek jószága legelészett harmatos mezőn, csillogó aranyakat küldhetett Egyptom kormányzójának. De a mi Józsefünk nem áhítozik muló kincsek után, sőt ha valaki ilyesmit kínálna föl, határozottan visszautasítja azt. Legszívesebben veszi, ha megalázkodva, kiéhezve, koldusszegényen járunk hozzá. Ösmerve betegségedet, jelentkezzél e nagy orvos előtt; csodás hatalma visszaadhatja egészségedet, sőt mennél betegebb, mennél éhesebb vagy, annál inkább szánakozik szomoru sorsodon s szívesen ad gyógyító balzsamot, tápláló kenyeret. Ennél kedvezőbb hírrel nem üdvözölhet minket széles e világon senki más!

3.

Gazdag tanáccsal boldogíthat minket ekkor ez a szent történet, közölvén velünk Jákóbnak fiaihoz intézett kettős utasítását. Először is megdorgálja őket szelíden: *Mit néztek egymásra*, hiszen *Egyptomban van gabona*. Utasítja őket, hogy haladéktalanul Egyptomba utazván, gabonát vásároljanak. Vajha mindannyian olyan komolyan vennék szent vallásunk igazságait, mint sokszor világi ügyeinket. Apjuk tanácsát megfogadva, mitse törődve a fáradalmakkal, nagy sietséggel utaztak a távoli tartomány felé. Nekünk is így kellene utra kelniünk, sietniünk kellene Urunk házába, ha halljuk hívogató szavát, hogy tápláljon minket a nyomoruság idején az élet kenyérével, mely soha el nem fogyatkozik.

Életadó igéit hallván, lennénk bár gyöngéledők s erőtlenek, egészséget kell magunkra parancsolnunk, hogy

így tiszta szívvel, buzgó lélekkel járulhassunk asztalához, hol osztogatja a falat kenyeret, maiglan is megvalósítván ama csodát, hogy két kenyér ezer embert is megelégit s elosztatja éhségüket. Lássátok, az a szegény, világtalan Bartimeus, mikor meghallotta, hogy Jézus arrafelé közelít, nehezen bár, de tapogatva is felé sántikált, hogy Megváltójával találkozzék. Dorgálták, hogy hallgasson, de ő annál erősebben kiált. Lótót, Ábrahám testvérét, az Ur parancsszava vezette ki Sodomából, a bűn barlangjából, de azért a maga lábán menekült a hegyre, hogy élete legyen. Nekünk is így kellene sietnünk Sion hegyére, feleuton megállapodnunk nem szabad, mert utólérhet minket az a rettentő kénköves fergeteg. Megtalálja ma is az Üdvözítőt, aki szívvel-lélekkel közelít felé s asztalának meghívott vendégéül jelentkezik.

Nyugtalanul, csüggetegen miért néztek hát egymásra? Jézusra nézzetek, az út egyenesen hozzávezet; arra menjetek, mint József testvérei hajdanán a hatalmas kormányzóhoz, ki megnyitotta előttük gabonával gazdag magtárait. Ha az idén a szűk termés miatt aggodalom tépi szíveteket s egyszer csak hirül vennétek, hogy az ellenség békére hajol s megnyitja magtárait az éhezők előtt, ugye bár ti is nagy sietséggel járulnátok oda, mint József testvérei a gyűlölt s ellenséges érzületű egyiptomiak tartománya felé? Összeszedték az üres zsákokat; üres zsákkal, de annál nehezebb szívvel indultak el hazulról; tele zsákkal, könnyű szívvel, boldogító örömhírral tértek vissza apjuk sátorába.

Figyelmet érdemlő példázat ez is, mely arra tanít, hogy, ha Isten kegyelmével akarjuk megtölteni a mi szívünket, előbb ki kell azt ürítenünk minden bűntől s földi szenvedélytől. Bevallván gyarlóságunkat, mintegy üres zsákot vigyünk hozzá szívünket, hogy színültig töltsen meg azt drágalátos ígéivel. Könyörögjünk Istenünkhöz, hogy ő vezessen minket a mi Józsefünkhöz, ki a legnehezebb körülmények között is nyújt számunkra vigasztaló s bátorító mennyei eledelt.

Igében végül értesít minket afelől, hogy miért kell így cselekednünk? Azért, *hogy éljünk és ne haljunk*

meg. Sietnünk kell, mert máskülönben a lelki éhhalál szerencsétlen áldozataivá lehetünk. Miért törnénk szándékosan önnön vesztünkre? Miért választanók az örök élet ártatlan örömei helyett az örök éhség pokoli kinjait? Menjünk azért, ha halljuk hívogató szavát s az ő királyi házában, az ő templomában vegyünk tőle pénz nélkül és ingyen örökéletnek kenyerét! Ezzel teljesedjék meg a mi szívünk, hogy éljünk s meg ne haljunk soha örökké.

Amen.

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN.

EZ AZ ÉN TESTEM.

— Nyári urvacsorakor, háboru idején. —

1. Kor. 11, 24b.

K. T! Elmult ismét egy véres, könnyes esztendő a vetés és az aratás között s megtermett újra az áldott kenyér. Itt van, itt van már a megterített asztalon a legnagyobb ajándék, amit Isten adhat a földnek, a föld adhat az embernek: itt van a kenyér. És fehérsége ragyogóbb most, mint máskor. És íze százszor ízesebb, mint egyébkor. Óh, mert másképen termett e kenyér, mint ahogy eddig termette a föld.

Milyen egyszerű, szegényes, szürke szó volt ez valamikor: *kenyér*. Mindennap láttuk asztalunkon; mindennap ettünk belőle. Megszoktuk, mint az életet, a levegőt. Már nem is tudtuk, nem éreztük, milyen áldás a kenyér akkor, amikor van. De megtanított reá ismét ez a véres, gyászos, keserves év: milyen sokat jelent a kenyér akkor, amikor nincs.

Emlékeztek reá, mikor a rögnél feketébb kenyér is hiányozni kezdett az asztalotokról. Emlékeztek reá, mit éreztetek akkor? Emlékeztek reá, mikor megízetlenedett az élet életünkben, milyen hatalmas szó volt ez: kenyér! Emlékeztek reá, mikor az éhinség küszöbünkön állott, hogy harsogta a kétségbeesés a kenyér nevét: nincsen kenyér, nem lesz kenyér! Emlékeztek reá, hogy suttogta a gond, hogy sóhajtotta a bánat: már nincs kenyér, mi lesz, ha nem lesz kenyér? . . . Emlékeztek-é?

S most itt a kenyér! Jó volt hozzánk az Isten. Jobb volt, mint megérdemeltük. Jobb volt, mint elképzeltük. S most itt a kenyér, az áldott, puha, szép fehér kenyér, közösítő a

gazdag és szegény közt, itt a kenyér: a jövő, a jóllét, az öröm, a boldogság, a béke, a reménység, a siker, az erő, a megelégedés. Mind benne van, mind véle jött. Itt a kenyér: az Isten szeretetének bizonyos jele; a kenyér, amelynek értelme, jelentősége ezerszer nagyobb ma, mint volt valamikor!

Ünnep lett ez a nap: a kenyér ünnepe, a hálaadás, az öröm, a föld ünnepe s ilyen nagy ünnepet nem ültek még soha a szántóföldek. Ünnep ez a nap; ünneppé tette a mindenható kenyér. Nem volt soha még ilyen ünnep azóta, hogy a világteremtés hajnalán az első búzakalász megérelődött a földön. Nem volt soha még ilyen ünnepünk, mert nem sírtak emberszemek soha annyit a kenyérért, mert ennyi gond nem szakgatta még soha az emberszíveket, mert ennyi bánat és aggodalom nem nehezült még gyöngye vállakra a kenyér miatt, mint a vetés és aratás ez esztendejében. Ünnep ez a nap, mert kenyérmagot termő barázdákba nem csorgott soha, soha annyi meleg embervér, mint ebben az esztendőben. Ünnepnap ez, mert ennél jobban nem éreztük soha még, hogy szeret minket az irgalmas Isten!

S bár teljesült a profétai szó: *aratásodról a vig ének-lés elmarad*; bár sírva vetettek és keseregve arattak a gyöngék, akik itthon maradtak; bár a lelkünk az aratás fájó öröme közt odaszállott azokhoz, akik vetettek még, de jaj! már nem arattak és azokhoz, akik se nem vetettek, se nem arathattak, mert a halál véres mezején suhogott kezükben a véres kasza; bár a lelkünkben gyászfátyolt kötöttünk önnön-fejünkre azok miatt, akik nem esznek már ebből a kenyérből, akik nem esznek már több földi kenyérből, akiket az élet-halál borzalmas mezején úgy arattott le a halál keze, mint ahogy mi arattuk itt a búzát: a megkeseredett öröm mégis megédesül szívünkben, hisz' van már kenyér az asztalunkon, erővé lett a gyöngék gyöngesége, áldássá lett a vér és könnyhullatás. Dicsőség legyen érette az Istennek! S ha sok volt ajkunkon a jajszó, e jajszavakból fonjunk most imádságot s keserű zokogásunk dallamából formáljunk hálaadó éneket az Istennek.

Mikor családja körében az asztal mellett az apa, a családfő megtörte s gyermekeinek nyújtotta a kenyeret, némasága, hallgatása mintha mindig ezt mondotta volna: nesztek, ez az én testem töredelmének, keserves munkámnak, verejtékezésemnek a gyümölcse. S el tudátok-é, óh el tudnátok-é feledni az apai szemek beszédjét, a szemek tekintetének néma és mégis érthető szavát? És amikor Krisztus fogja a kenyeret s felétek nyújtja e szavakkal: *vegyétek, ez az én testem, mely tiérettetek megtöretik*, el tudnátok-é felejtetni az Isten Fiának azt a csodálatos nagy szeretetét, amellyel meg tudott halni értetetek? Nem suttogja-é a fületekbe minden falat kenyér, amit kezetekbe vesztek: ez az én testem, amely tiérettetek megtöretett. És mégis, mégis hányszor felejtkeztetek meg a kenyér mellett a kenyér adójáról! Hányszor megcsúfoltátok cselekedeteitekkel az Istent, aki úgy szeretett titeket, hogy még az ő egyszülött Fiát sem sajnálta értetetek. Figyeljétek, hallgassatok csak, testvéreim! Megszóal ez a síron nőtt kenyér és beszélni kezd. Azt kérdezi: mit adtok cserébe az Istennek jószágáért? Azt kérdezi: megháláltátok-é az ő szeretetét, vagy adósai maradtatok a kegyelem Istenének? Azt kérdezi: szerettétek-é igazán Istent, csak egy kicsit, csak egy por-szemnyit is a világ szeretete mellett? Azt kérdezi ez a kenyér: szerettétek-é egymást úgy, ahogy kellett volna? Azt kérdezi: könyörültetek-é a nyomorultakon, ahogy Isten könyörült tirajtatok? Azt kérdezi: megbocsátottátok-é egymás bűneit, ahogy Isten megbocsátotta a ti bűneiteket. Azt kérdezi: bosszúállók vagytok-é, vagy pedig irgalmasak?

Óh, ez a kenyér szünetlenül kérdez és beszél. Minden falatja egy-egy keserű kérdés, amely a szívetek mélységére hatol. És a kenyér mellett Krisztus is szól. Néhol szeretetteljesen sugja füledbe a szelid figyelmeztetést: ez az én testem, amely tiérettetek megtöretett. Most a vigasztalás hangján mondja bánkódó szívednek: ne félj, az én testem ez, amely tiérettetek töretett meg. Majd az ítélet hangján dörgi füledbe a vád, a panasz és szemrehányás szavait: az én testem ez, mely megtöretett tiérettetek! Bűneinket kiáltja felénk Krisztus a kenyérben: emlékezzetek meg róla, hogy én szerettelek titeket s azért kellett énnékem titeket

a halálig úgy szeretni, mert ti nem tudátok szeretni egymást. Ne felejtsetek el, hogy nékem azért kellett meghalni tiértetek, mert különben ti vesztetek volna el. Ez az én testem, amely tiértetek megtöretett.

S amikor Krisztus az ő emberi testét kenyérré dicsőíti, az egész világ kenyérévé s amikor a kenyeret tulajdon testévé magasztalja föl, váddal és panasszal kiált a világ fülébe: az én testem tiértetek megtöretett! Megtöretett és mégsem szerettetek. Megtöretett és mégsem kerestétek. Megtöretett, tinéktek adatott s ti azzal köszöntetek meg, hogy bűnt bűnre halmoztatok hála fejében. Avagy hivek voltatok-é hozzám? Követtetek-é engem az én útamon, amely irgalom, könyörület, békesség, szeretet és megbocsátás útja? Én meghaltam tiértetek és ti énnékem éltetek-é? Én életemet adtam a bűnösökért mit s adtatok ti a bűnösökért, mikor még a jók sem kedvesek előttetek?

Igy beszél a kenyér s így szól hozzánk a kenyérben Jézus. Soha igazabban nem volt mondható, mint most, ebben a bűnbe, nyomorba süllyedt véres, halottas, könyes, gyilkos világban: *Próbálja meg az ember magát és úgy egyék abból a kenyérből!* Mert ez az én testem, amely tiértetek megtöretett.

*

De mást is beszél még ez a kenyér. Sírokon nőtt, vérrel vetett, könnyekkel öntözött, halál mezejéről való ez a kenyér. Beszél bánatról, gyászról, árvaságról, beszél könnyekről; vérről és nyomorról, beszél bénákról, élőkről, holtakról. Beszél azokról, akik leírhatatlan szenvedések között vérük hullásával oltalmazták meg nekünk ezt a drága fehérkenyeret termő imádott magyar földet. Beszél azokról akik még élnek és remélnék s azokról, akik már nem élnek,, Beszél erről a véres, gyászos, kin-keserves esztendőről, amelyben mégis megtermette számunkra a föld a mindennapit, azok életéből, akiket beléje temettünk, beléje vetettünk. Beszél arról, hogy mennyit sírtunk, mily sokat aggódtunk, míg ezt a kenyeret megláthatta szemünk, megízlelhette szánk. Beszél arról, hogy mily tengernyi vér ömlött ki azért, hogy ez a kenyér most a miénk legyen, a mi küzdőinké, a mi

árváinké, a mi özvegyeinké. Óh, drága és szent ez a kenyér, amelyet még nem termett föld soha. Ahány köncsepp kihullt: mind ezt harmatozta; amennyi vér kifolyt: mind ezt öntözgette.

Érzitek-é sós ízét a kenyeknek, amelyek megáztatták gyökerét a kenyérnek, mikor az ég megvonta tőlünk fellegeit? Ráismertek-é a búzaszemek pirosságában a harczmezőkön elesettek kiömlött piros vércseppjeire? Tudjátok-é, hogy a kenyérfalatok édes jó ízében elesett apák, fiak, férjek, testvérek szeretete ízlik? . . . Uj kenyér . . . Minden búzája egy csepp embervér, minden morzsája egy-egy kedves élet, minden falatja egy emberhalál . . . Hallga csak! Megint szól a kenyér: ez az én testem, mely tiérettetek megtöretett! Százezer hang szólja, távoli sírok zúgják, zengik, kiáltják, a harczterek haldokló nyöszörgik, a kórházak szenvedői sikoltják és az utcák egyenruhás nyomorékjai sóhajtozzák: vegyétek, egyétek, ez az én testem, mely tiérettetek megtöretett . . . Halottak porából, katonák sírjáról, emberek véreből, kesergők könyéből s Isten szerelméből termett ez a kenyér. Amig falatja tart, legyetek érte hálásak az égnek és a földnek, Istennek és az embereknek. Szent legyen a kenyér, mert a Krisztus teste. Szent legyen a kenyér, mert érettetek halt kedveseiteknek porai termették. Minden kis morzsája Istennek kegyelmét, Krisztus szeretetét, minden egy falatja érettünk meghalt emberek áldozatos életét és halálát juttassa eszünkbe. Annak halálát is, aki meghalt bűneitekért. Azoknak halálát is, akik meghaltak békességetekért. Azért próbáljátok meg most a ti szíveteket és úgy egyetek ebből a kenyérből. Áldjátok az Istent, mert nagy az ő kegyelme tihozzátok. Szeressétek Krisztust, mert életével váltott meg titeket. S szeressétek embertestvéreiteket, mert mindent áldoztak tiérettetek. Vegyétek, egyétek, ez az ő teste, a Jézus Krisztusé. Vegyétek, egyétek, ez az ő haláluk gyümölcse, a halottaké. És legyetek méltók Isten kegyelmére, Krisztus érdmére, apák, fiak, férjek nagy áldozatára. Vegyétek és egyétek e kenyeret, az ő testük ez, amely tiérettetek megtöretett.

Amen.

SZOMBATI SZABÓ ISTVÁN.

VASÁRNAPI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRA

EGÉSZ ÉVRE 24 K □ □ FÉLÉVRE 12 K

Mutatványszámot kívánatra bárkinek küld a Vasárnapi Ujság kiadóhivatala
Franklin-Társulat, Budapest, IV. Egyetem-utca 4. sz.

Az IGEHIRDETŐ

eddig megjelent tizenegy évfolyamából (1906—1916.) még néhány *teljes példány* áll rendelkezésünkre. Egy példány (I—XI. kötet) ára füzve 110 K, kötve 143 K. Megrendelhető a kiadóhivatalban. Az I. kötet csak mind a 11 évfolyam megrendelése esetén kapható. A IX—XI. kötet ára füzve 12 K, kötve 15 K egyenkint.

JÓ PAJTÁS

○○○○○○○○○ A LEGKEDVELTEBB
KÉPES GYERMEKLAP ::

Kiadja a Franklin-Társulat, Budapest, IV. Egyetem-utca 4.
Előfizetési ára egész évre 12 K, félévre 6 K, negyedévre 3 K

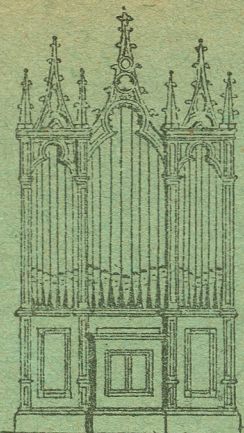
Mutatványszám ingyen.

Révész János köznapi imakönyve

— az átdolgozott bibliai fordításból vett idézetekkel — a *zsoltárok* alapján készült, azért predikáció előtti, temetési vagy alkalmi imáknál is czélszerű segédkönyv.

Ára díszkötésben, bérmentve 5 K 50 fillér.

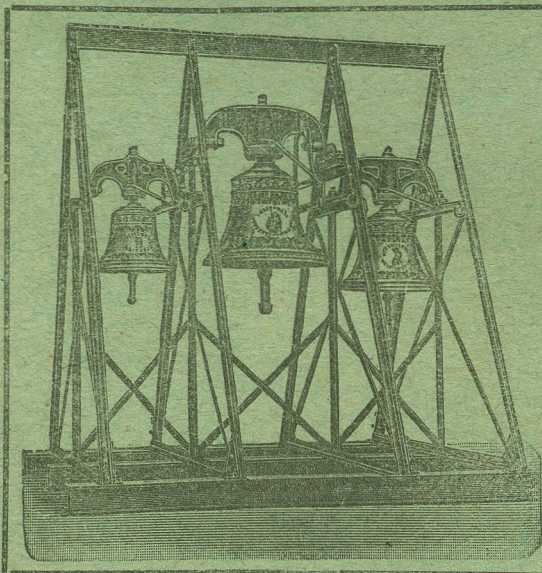
Bő tartalomjegyzék eszínék szerint, mely alkalmi dolgok keresésénél gyorsan útbaigazít. ::: Kapható a szerzőnél Nagybányán, vagy az Igehirdetőnél.

ORGONA- ÉS HARMONIUMGÁR. □□□ ORSZÁGH SÁNDOR ÉS FIA
 cs. és kir. udv. száll. RÁKOSPALOTA (Bpest mellett).
 Gőzerőhajtás és saját villamos világítással berendezve. — Alapított 1861. évben.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy díszoklevéllel” első díj és „Perencz József lovagrenddel,” az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” első díj, az 1906. évi kassai kiállításon „díszoklevéllel” első díj kitüntette; azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Ajánlják kitűnő hangú és erős szerkezetű, főleg a legújabb légnyomatú pneumatikai orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. — Szolid munka és jutányos árak. — Kisebb orgonák készletben vannak. Eddig 900-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszés szerinti rajz- és változat-összeállítással megrendelésre készülnek. Tervezeteket és rajzokat kívánatra küldünk.

AZ IGEHIRDETŐ II—VIII. KÖTETE
 KAPHATÓ A KIADÓHIVATALBAN; FÜZVE 10 KOR.,
 KÖTVE 12 KORONA EGYENKINT..

Hazánk legrégebb
 — harangöntődéje —

Alapított 1816-ban.

□□□ Tíz évi jótállás.

Előnyös feltételek
 engedtetnek

Seltenhofer
Frigyes Fiai

cs. és m. kir. udv. szállítók

□□ Sopronban. □□

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községeknek és egyházaknak. —

Harangok, bármely nagyságban és zengzetben, csak a leg-

finomabb harangérczből, tiszta csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meglévőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. Minden harang hangja előre határoztatik meg.

□ Különösen figyelmeztetjük szabadalmazott kovácsolt vashól készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronával bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíthatnak. Kovácsolt vashól készült tűzmentes harangállványokat, célszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. Költségvetésekkel s képes árjegyzékkel postafordultával szolgálunk.